

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»**

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНИХ НАУК І СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітній рівень – бакалавр

на тему: **«ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ГРУЗІЇ
ЩОДО РОСІЇ (2014–2024 рр.)»**

Виконала:

Здобувачка 4 року навчання

Спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»

Друзенко Дарія Андріївна

Керівник

Герасимчук Сергій Павлович

Старший викладач

кафедри міжнародних відносин

КИЇВ 2026

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ГРУЗІЇ ЩОДО РОСІЇ	8
1.1. Дефініція зовнішньої політики як складової грузинсько-російських відносин	8
1.2. Теорія неореалізму та концепція hedging як інструмент до вивчення грузинсько-російських відносин.....	12
1.3. Методологічні підходи до дослідження трансформації зовнішньої політики Грузії.	17
РОЗДІЛ 2. ЖОРСТКА ПОЛІТИКА РОСІЇ ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ ВІДНОСИН МІЖ ДЕРЖАВАМИ	21
2.1. Абхазія та Південна Осетія: порівняння із Кримським сценарієм кризь призму стратегії росії.....	21
2.2. Безпекова дилема Грузії в умовах тиску росії.	31
РОЗДІЛ 3. ПОЛІТИЧНІ, ЕКОНОМІЧНІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ВИМІРИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ГРУЗІЇ ЩОДО РОСІЇ	36
3.1. ЄС у зовнішньополітичній стратегії Грузії: між прагненням і стримуванням	36
3.2. Торговельно-економічні відносини між Грузією та росією як інструмент політичної маніпуляції	40
3.3. Політика партії «Грузинська мрія» у відносинах із росією.	46
3.4. Російська пропаганда та дезінформація у Грузії як складова гібридної стратегії рф.	50
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	59

	3
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63
ДОДАТКИ	74
АНОТАЦІЯ	106

ВСТУП

Прихід партії «Грузинська Мрія» спричинив зміну не лише внутрішньополітичного курсу Сакартвело, а й її зовнішньої політики. Особливо помітним є коригування підходу до відносин із росією, що втілюється через стратегію хеджування, де держава обирає середнє між балансуванням, нейтралітетом та приєднанням до потужної сили. Незважаючи на негативне минуле відносин між цими державами, що зумовлене війнами, які були спровоковані стороною рф, Грузії довелось стримувати свою риторику та рішення, задля збереження двосторонніх контактів. Таке рішення обґрунтоване багатьма факторами, одним з яких є недостатня рішучість лідерів інших держав у відповідь на дії російської федерації, яка неодноразово порушувала світовий порядок та безпеку, які засновані на міжнародному праві. Росія проводить експансіоністську політику окуповуючи території інших держав, застосовуючи силу та тиск, поширюючи пропаганду тощо. Одним з перших сигналів, стосовно зміни пріоритетів у бік порушення цих міжнародних норм в європейському регіоні, стало втручання на території Сакартвело (використання агресивної, гібридної війни). Сучасні війни не обмежуються суто збройним протистоянням, вони можуть набувати і невоєнних форм, які характеризуються меншою очевидністю чи поступовістю, але вони усі зберігають стратегічний характер. Картвелів роками психологічно залякували та обмежували на власній же ж території, це призвело до того, що у деяких з них досі має великий важіль травма радянського минулого та менталітету, адже як зазначила пані Русудан Маргіані: «люди не здогадуються, що можуть жити краще, тому їм доводиться пристосовуватись до сучасних умов та просто виживати» (Додаток Г). Російська федерація століттями тероризувала Грузію, не даючи розвиватись цій країні своїм шляхом та не втрачаючи можливості її контролювати. Україні цей досвід знайомий.

З метою збереження регіональної та внутрішньої стабільності Сакартвело у досліджуваний період демонструє обережність взаємодії з росією, уникаючи дій, які б призвели до ескалації напруженості. Це пояснюється багатьма факторами як

геополітичне розташування, економічні зв'язки та інформаційна пропаганда. Однак якщо звернути увагу на суспільний настрій картвелів, зокрема факт протестів (зумовлені прийняттям закону про іноагентів, як в рф, відмовою від курсу євроінтеграції), висловлювань в соціальних мережах, антиросійських лозунгів на стінах вулиць тощо, то він є більш критично налаштованим проти курсу зближення з рф. Таким чином формується тема для дискусії та детального вивчення між планами керівництва та очікуваннями суспільства стосовно зовнішньополітичного курсу держави.

«Найбільшою спокусою до гріха є надія на безкарність» – цитата, яка належить Марку Туллію Цицерону (Ciceronis, n.d., ch. XLIII), чудово пояснює сучасну безпекову ситуацію у світі, а точніше її відсутність. Росія неодноразово доводила своє бажання контролювати колишні радянські «колонії». Війн, розв'язаних нею, стає все більше і кожна з них створює поле всюдозволеності через нерішучі та недостатньо жорсткі дії світових лідерів. Це підкреслює Лачинер Седат у своїй статті «russia – Ukraine war: was is inevitable?» (Laçiner, 2022), акцентуючи на тому, що росія усвідомила ще після саміту в Бухаресті 2008 року, що її порушення кордонів чужих територій обмежиться лише словесним засудженням з боку ЄС та НАТО, і її судження справдились, що згодом призвело до вторгнення в Сакартвело у 2008 році та в Україну у 2014 році. Грузія – держава, з якою у нас доволі подібна історія відносин із рф. Вона перша зазнала невдачі по сусідству з новою формою російської імперії і якщо уважніше дослідити кроки її минулих дій, вибудовується чітка паралель із російсько-українською війною, цим зумовлена **актуальність** цього дослідження.

Метою дослідження є визначення особливостей формування зовнішньої політики Грузії щодо російської федерації після 2014 року та з'ясування механізмів адаптації малої держави до дій сильнішого актора в умовах безпекових викликів. Для досягнення мети були поставлені наступні **завдання**:

- Обґрунтувати теоретичний та методологічний підходи до вивчення теми відносин між Сакартвело та рф.

- Порівняти стратегії ведення війн росії проти Грузії та України.
- З'ясувати значення торговельно економічних відносин у системі грузинсько-російських зв'язків.
- Виявити які фактори впливають на рішення партії «Грузинська мрія».
- Класифікувати інструменти російської пропаганди на Грузію.

Проблема дослідження полягає у невідповідності між проєвропейським суспільним прагненням грузинського суспільства та фактичним зовнішньополітичним курсом партії «Грузинська мрія», який у досліджувані роки дедалі більше відхилявся від задекларованого євроінтеграційного вектора на зміщення пріоритетів до покращення відносин з російською федерацією.

Теоретичною рамкою роботи є теорія неореалізму та концепція хеджування, що дозволяє краще дослідити зовнішню політику малих держав крізь призму структурних обмежень та балансу сил у поєднанні стримування та співпраці.

Методологією є метод кейс-стаді, якісний контент-аналіз, критичний дискурс-аналіз та напівструктуровані експертні інтерв'ю.

Об'єктом дослідження слугує зовнішня політика Грузії. **Предметом** є трансформація зовнішньополітичного курсу Грузії стосовно росії у період з 2014 – 2024 роки.

Структура. Робота складається з трьох розділів. У першому розділі обґрунтовано теоретико-методологічні засади дослідження – теорію неореалізму, концепцію хеджування та методи кейс-стаді, експертного інтерв'ю, критичного дискурс-аналізу і якісного контент-аналізу. Другий розділ зосереджено на порівняльному аналізі стратегій ведення війни росією на прикладі російсько-грузинської війни у 2008 році та російсько-української війни у 2014 році, додатково було вивчено безпекову ситуацію Сакартвело за умов постійного впливу рф. Третій розділ містить комплексний аналіз трансформації зовнішньої

політики Грузії у 2014–2024 роках, зокрема здійснено поетапне дослідження євроінтеграційного процесу держави, розвитку її торговельно-економічних зв'язків з російською федерацією, особливості політики діючої партії «Грузинська мрія» та її риторики і наслідки російської пропаганди та її впливу на політичні процеси країни.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ГРУЗІЇ ЩОДО РОСІЇ

1.1. Дефініція зовнішньої політики як складової грузинсько-російських відносин

Сенс зовнішньої політики країн полягає у захисті власних спроможностей у сферах безпеки, національних інтересів та незалежності, проте інструменти цієї демонстрації мають певні відмінності, якщо мова йде стосовно малих держав. На великих територіях цей захист відбувається крізь призму військової сили, економіки та дипломатії, у той час як меншим країнам доводиться опиратись не суто на свої уміння, а й на підтримку міжнародних партнерів та організацій. Але для того аби краще дослідити термін, варто зануритись у його історичний контекст та походження.

Поняття зовнішньої політики формувалось поступово. Хоча міждержавні відносини існували задовго до 1648 року, основний принцип міжнародних відносин – рівності суверенітету держав, був кодифікований саме Вестфальськими домовленостями. З тих пір європейські держави домовились між собою про мирне співіснування та вирішення конфліктів у сферах релігії, економіки, суверенітету та загалом закріпили суспільно-політичні уявлення. Крім цього, це стало каталізатором для розвитку та вивчення понять «національна держава» та «державний суверенітет» (Шумський, 2020, ст. 12–14). На той момент, учасники Мюнстерського та Оснабрюкського договорів, не розраховували, що ця система буде основою правової структури в майбутньому. Але звичайно, попри те, що московію навіть не залучали до процесу, вона все одно не підтримала жоден вищезазначений пункт і змінила все на свій лад. З її боку були закріплені єдина релігія православ'я, єдиний державець та плани на територіальні розширення (Кіссінджер, 2017, ст. 8–9). Хоч зараз ми і спостерігаємо за тим, як країни вже не

настільки зважають на ці домовленості, на той момент і на роки це допомогло створити непогану основу для світового порядку та вирішення суперечок.

Джон Локк у 1690 році використав термін «федеративна влада» у своїй праці «Два трактати про врядування» та таким чином охарактеризував зовнішню діяльність держави, окресливши її як окрему роль уряду. Локк зазначив, що «це охоплює повноваження щодо війни та миру, союзів та альянсів, а також усіх угод з усіма особами та спільнотами поза межами держави». Попри відмінність у виконавчій та федеративній владі, вони є доповненням одна одної. Виконавча заглиблена у процес внутрішніх настроїв або законів, а федеративна зосереджена на зовнішньому контролі безпеки та вивченні користі або шкоди від інших країн, відповідно вони однаково важливі (Локк, 2003, розділ XII). Завдяки його підходу було сформоване загальне уявлення про держави як раціональних акторів, які взаємодіють між собою у міжнародній системі, на меті у яких є збереження безпеки та власних інтересів. Він заклав підґрунтя для розуміння зовнішньої політики як доповнення до внутрішніх політичних принципів.

Тезу, стосовно об'єктивності та абстрактності держави сформулював кардинал Арман Жан дю Плессі Рішельє. Кіссінджер припускає, що Рішельє використовував основоположні принципи з трактатів Макіавеллі про врядування, під час визначення вектору своєї країни. Рішельє акцентував на національному інтересі держави, що з часом назвали «*raison d'état*». Він розробив доволі мудрий радикальний підхід до міжнародного порядку, хоч спочатку і піддавався критиці з боку суспільства через рішення у сфері конфесійної солідарності (Кіссінджер, 2017, ст. 28–29). Його політика продемонструвала, що держава може діяти прагматично, всупереч ідеологіям, задля збереження власних цілей, тому можна припустити, що іноді стримані або суперечливі рішення з боку Сакартвело у зовнішній політиці, можуть також бути проявом логіки державних інтересів.

Продовженням розкриття поняття зовнішньої політики слугували автори Снайдер, Брук та Сапін, зокрема у роботі «Підхід до вивчення міжнародної політики, заснований на прийнятті рішень» вони розглядають зовнішню політику

як результат процесу прийняття рішень конкретними акторами, які діють від імені держави. Їхній підхід полягає в тому, що будь-які зовнішньополітичні дії передбачають попередній аналіз ситуацій, реакцій чи взаємодій інших акторів. Тобто поведінка держави формується не абстрактно, як зазначав Рішельє, а через сприйняття, оцінки або вибір осіб, які ухвалюють рішення. Така теза змінює думку про державу як узагальненого суб'єкта, фокусуючись на конкретних представниках влади (Снайдер, Брук, Сапін, 1962, ст. 200–202). Відповідно під час дослідження грузинсько-російських відносин варто розмежувати позиції влади Сакартвело і суспільства, адже цей підхід відкриває простір для розгляду зовнішньої політики Грузії як результат взаємодії зовнішніх чинників та рішень конкретних політичних акторів, які діють в умовах обмежень і на основі власного сприйняття ситуації. У зв'язку з тим, що зміни у зовнішній політиці можуть розглядатися як результат трансформації підходів та рішень політичних акторів, доцільним є використання поняття «foreign policy change», задля вивчення динаміки цього курсу Сакартвело.

Для того, аби актору прийняти те чи інше рішення, має бути певний каталізатор. У випадку дослідження грузинсько-російських відносин, ним виступає тиск, який спрямовує Москва на Тбілісі, у вигляді економічного ембарго, військового втручання, територіальної окупації, енергетичного важелю впливу, політичної кооптації та інформаційного впливу (Sikharulidze, 2025). Фактори у зміні зовнішньої політики визначив Холсті Кавелі у 1982 році: економічна залежність, трансформація режиму, зовнішні загрози... (Густавссон, 1999, ст 77–78). Усі вони підпадають під ситуацію із Грузією та більше того, на його думку зміна влади є найважливішою серед цього переліку. Густавссон виділяє три пункти у радикальній зміні зовнішньополітичного курсу: фундаментальні структурні зміни, стратегічне політичне лідерство та кризу. Під структурною зміною він передбачає корекції у міжнародному балансі сил, економіці або зсуви у внутрішній структурі суспільства, тобто це може впливати на ефективність вже існуючої політики та погіршувати її. Далі у аспекті лідерства він зазначає про здатність формувати нову візію зовнішньої політики акторами. І останнє криза, трактована як подія або ситуація, яка є серйозною загрозою для національних цілей. Вона може

дискредитувати стару політику, створюючи гнучку систему прийняття рішень для полегшення бюрократичних або політичних обмежень для лідерів. Криза – ідеальний момент для радикальних змін (Густавссон, 1999, ст. 80–84). Тобто зміна зовнішньої політики це не одномоментне явище, а суміш багатьох подій.

Зовнішньополітичний курс малих держав залежить від її «верхівки», а точніше керівництва. Під час виборчої кампанії «Грузинська мрія» пообіцяла поглиблення інтеграції з ЄС та НАТО, але й водночас зазначила про необхідність переговорів з росією за підтримки міжнародної спільноти. Додатково партія заявила про захист свободи ЗМІ, забезпечення непорушності конституційних прав громадян, неприпустимість політичних переслідувань тощо (Civil Georgia, 2012b). Обіцянки здійснились, проте не всі. Наприклад курс євроінтеграції був тимчасово припинений у 2024 році, медіа або громадські організації втратили свою свободу через закон про іноагентів, адже як зазначає пані Тінна Голетіані: «Якщо ви отримуєте зарплату від ООН або залежите від проектів ЄС тощо, то організацію визнають іноземним агентом, що змушує надавати усі матеріали», так само вона доповнює, що якщо ці організації хочуть мати грант від держави, то вони повинні мати спеціальну угоду з урядом, а це неможливо оскільки НУО виступають проти уряду і тому це ніколи не схвалиться. Також були внесені зміни до цивільного, адміністративного та кримінального законодавства, згідно з якими, якщо ви протестуєте – можете бути заарештовані (Додаток В). Але з вищеперелічених тез передвиборчої кампанії було здійснене «примирення» з російською федерацією. Такий шлях є частково наслідком того, що змінити географічне розташування, на жаль, неможливо, тому проросійський курс може бути просто стратегічним у цьому випадку. Загалом сенс зовнішньої політики полягає в умовах для реалізації інтересів країни, можливо, саме так ці інтереси влада наразі і бачить, зважаючи на прийняті нею закони, як в рф і обмеженнях свободи громадян у висловлюваннях, чим мінімізує для себе безпекові та економічні ризики в умовах структурної асиметрії сил. Проте не варто забувати, що вона (зовнішня політика) є прикріпленням та продовженням внутрішньої політики, а в ній як раз таки панує спротив та невдоволення з боку суспільства. Задля збереження держави як такої,

варто мати баланс в обох критеріях, чого забезпечити теперішня влада, як ми можемо помітити, поки не в змозі.

1.2. Теорія неореалізму та концепція *hedging* як інструмент до вивчення грузинсько-російських відносин

Теорія неореалізму виникла завдяки Кеннету Волтцу у 1979 році. У своїй книзі «Theory of international politics» він трактував це як «структурний реалізм». У підрозділі вище, де описується процес зовнішньої політики, було визначено, що її формують рішення та дії акторів, а Волтц пропонує дещо інший погляд. Він послуговується думкою, що варто навпаки абстрагуватись від політичних лідерів, культурних, економічних, політичних та військових взаємодій держав. Таким чином, оминувши ці фактори, складається суто позиційна картина суспільства. Географічне розташування структур – неминучий фактор, який вартує уваги в теорії неореалізму. Структура це абстракція і під час її визначення антропологі не зацікавлені у звичках або цінностях людей, а політологи не запитують про особистості та інтереси осіб на різних посадах. Це здійснюється з метою вивчення впливу ринку на рішення компаній і посад на формування поведінки племінних структур. Внутрішня політична структура це не просто перелік політичних інститутів, а їхнє розташування та взаємодія між собою. У кожній одиниці системи (так автор охарактеризовує держави) вона визначається за принципом упорядкування, визначенням функцій формально диференційованих одиниць і розподілом можливостей між цими одиницями. Тобто якщо в кожній державі структура визначена по-різному: посади поєднуються але функції комбінуються варіативно, то і політика конструюється інакше, що і обмежує її в чомусь і водночас спрямовує на певну модель поведінки. (Waltz, 1979, ст. 79–83). Міжнародно-політична система формується завдяки взаємодії держав. На думку автора міжнародні організації важливі, проте можливості кожної держави не сильно відрізняються ефективністю та спроможностями цих організацій, хіба що з часом

вони можуть виявити свою неспроможність у деяких важливих питаннях без підтримки.

Логічним бажанням структурних одиниць є прагнення виживати, так як безпека не є гарантом. Виживання не завжди виступає пріоритетом, проте може допомогти досягати цілей. У випадку з Грузією, доцільніше розглядати не протиставлення цілей та виживання, а радше різну інтерпретацію національних інтересів та способів для їх забезпечення. Її керівництво може розглядати обережну та менш конфронтаційну взаємодію з РФ як механізм збереження державної стабільності. Коли країна потребує безпеки, вона не здатна діяти досконало. Також кожна держава бажає власного блага і може вбачати різні процеси його досягнення, відповідно часом це виходить за межі мотивів окремих одиниць. Усі країни вважаються суверенними, але Волтц акцентує, що це не свідчить про їхню свободу від впливу та тиску інших. Тобто суверенність не гарантує, що державі не доведеться бути змушеним діяти в небажаних чи непередбачених умовах. (Waltz, 1979, ст. 88–97). Грузія – суверенна держава, проте росія часто диктує їй обмеження, адже суверенітет ніколи не забезпечує від наслідків дій інших країн.

Явище війн в дослідженнях розглядається радше як негативний процес, який має більше поганих наслідків для населення, які переважають будь-які потенційні вигоди від неї (війни), зокрема це підтверджується у праці Баррі Леві з департаменту громадського здоров'я США (Levy, 2025), проте Волтц зазначає, що це доволі природний стан держав. Такий підхід загалом є характерним для реалістів, адже цю думку доповнює й Ганс Моргентау у своїй праці «The Tragedy of Great Power Politics» опублікованій у 1949 році. Він підкреслює, що визначальною рисою міжнародної політики є прагнення до влади і якщо від цього відмовитись, то можна просто стати жертвою для інших держав (Morgenthau, 1949, ст. 16–17). Протистояння не відбуваються постійно, але застосування сили може відбутись у будь-який момент, адже періодичні конфлікти є базовою психологічною потребою людини. Анархія це те, на чому тримаються міжнародні відносини в теорії неореалізму, відповідно довіра одне до одного підривається.

Особи та інституції часто залежать одне від одного, проте роблять це з обережністю та не повною мірою, тому що структура міжнародної політики обмежує цю співпрацю. Вони спрямовують більшість зусиль на забезпечення засобів захисту, адже турбота про виживання визначає їхню поведінку. Висока взаємозалежність може тягнути за собою спільну вразливість. (Waltz, 1979, ст. 102–109). Рф передбачає зміцнення Грузії у військових та економічних аспектах і забезпечує себе від загрози, спираючись на бажання виживати. У 2025 році під час пресконференції по підсумках візиту путіна до Китаю він підкреслив, що рф ніколи не виступала проти вступу України до ЄС, на відміну від вступу до НАТО, мовляв «безпека однієї держави не повинна забезпечуватись за рахунок безпеки іншої» («Realnoe Vremya», 2025). Така ж позиція і стосовно Грузії. У 2018 під час інтерв'ю каналу Fox News, він стверджував, що рф відповість вкрай негативно на вступ до НАТО цих двох держав, знову стверджуючи, що це пряма загроза для їхньої національної безпеки (Parras, 2018).

Теорія неореалізму базується на поняттях анархії, безпековій дилемі та балансі сил, саме тому це ідеально пасує для кращого розуміння та пояснення грузинсько-російських відносин. Структура системи диктує наратив стосовно необхідності постійно конкурувати між собою задля власної безпеки. Москва не прагне (принаймні поки) повністю захопити територію Грузії, їй це не потрібно. Їй просто вигідно тримати під контролем сусідні малі держави та зменшувати вплив міжнародних організацій на них, роблячи їх більш залежними у різних аспектах саме від неї. Неореалізм не передбачає вивчення поведінки акторів, тому тут велику роль відіграє географічне розташування Грузії, якій варто пристосовуватись до цього та бути максимально обережною у своїх діях та рішеннях, аби зайвий раз не провокувати сильнішого гегемона по сусідству.

Продовжуючи думку уникнення наслідків, пропонується розгляд стратегії хеджування, яка також здатна пояснити сутність цих відносин. Термін *hedge* вперше був зафіксований у кінці XIV століття і тлумачився як живопліт, огорожа. У 1590-х роках використовувався у неперехідному значенні як «уникнення

прийняття зобов'язань», а згодом у 1670-х як «застрахувати себе від втрати» (Etymonline. (n. d.)). З кінця XVII століття hedging застосовували у сфері фінансів. Найпоширенішим прикладом слугували саме азартні ігри. Його пояснювали як поняття захисту своєї вигоди, роблячи різні ставки, аби гарантовано отримати будь-який прибуток. Політика схожого методу була присутня у “хеджованому фонді”, який винайшов у 1966 році Альфред Джонс. Фонд був призначений для інвестицій і також акцентував на позитивному кінцевому результаті (Morrish, 2020).

Евелін Го, у своїй роботі «Meeting the China Challenge: The U.S. in Southeast Asian Regional Security Strategies», була першою, хто надала новий сенс концепції хеджування саме у міжнародних відносинах. Вона описувала цей процес, як набір стратегій, які орієнтовані на уникнення випадків, коли перед державою постає вибір між балансуванням, нейтралітетом та приєднанням до потужної сили (Goh, 2005). Таким чином це допомагає їй обирати «щось середнє», аби мати найвигіднішу позицію у відносинах з іншими країнами. Найпоширенішим прикладом використання стратегії хеджування слугують країни Південно-східної Азії та Японія у відносинах із Китаєм та США.

Куїк Ченг-Чві дослідив цю концепцію ще детальніше у 2008 році, також спираючись на вивчення відносин Малайзії та Сінгапуру з Китаєм, у матеріалі «The Essence of Hedging: Malaysia and Singapore's Response to a Rising China». Поняття «ризик» відіграє ключову роль у вивченні цієї стратегії та включає в себе безпекову, економічну та політичну сферу. Ризиками керують великі держави. Вони можуть зайвий раз підтвердити для малої держави дружні наміри: підтримувати її ресурсами або мати гарні відносини з акторами цих держав. А часом можуть і зашкодити, перетворюючи свою силу на можливість нав'язування та контролю, як у випадку з рф. Відповідно через цю невизначеність, малим державам стає дедалі важче обирати конкретний шлях приєднання чи балансування. Вибір залежить від того, чи зіштовхується вона із загрозою власній безпеці. В сучасних обставинах їм доводиться дотримуватись середнього варіанту, адже надто тісні відносини можуть призвести до втрати незалежності та втручання

у внутрішньополітичні процеси, а надто дистанційована позиція може призвести до втрати вигоди, особливо якщо з часом більша держава здобуде перевагу, також це створює образ ворожості, що більш провокуватиме на напад. Проблематика вибору також полягає у тому, що вони не здатні передбачити момент коливання структури влади, адже її розподіл є системним процесом, який не піддається контролю жодним з акторів. Куїк виділяє три фактори для цієї стратегії: відсутність безпосередньої загрози, що б змушувало до укладення союзу з великою державою, відсутність будь-яких ідеологічних розбіжностей та відсутність тотального суперництва між великими державами, що б зобов'язувало до прийняття позиції однієї з сторін. Тобто концепція хеджування це комплексна стратегія (Cheng-Chwee, 2008).

Для зовнішньої політики Сакартвело ця стратегія допомагає виживати. Туристи з росії все ще мають змогу відвідувати цю країну, проте їх там не завжди приймають гостинно. Респондентка Голетіані розповіла про те, що у певних закладах Сакартвело, присутні «перевірки» гостя перед відвідуванням: «У нас є бари та кафе, куди росіянам взагалі вхід заборонено. Або їх пускають, але тільки з печаткою. Цю печатку наносять на руку, або ти підписуєш заяву, в якій визнаєш, що росія є агресором. Там є записка, що Абхазія – це Грузія, Цхінвалі – це Грузія, Крим – це Україна, путін ***, тощо. І ніхто з них (росіян) це не підпише, бо це доказ, розумієте...» (Додаток В). Це також доповнює респондентка Русудан: «Навіть у кондитерських та аптеках: перш ніж щось замовити чи отримати рецепт, ти бачиш напис «Слава Україні»; коли заходиш у бар, назва Wi-Fi – «Слава Україні», а пароль – «путін ***» ». Також вона зазначила про надписи по вулицях столиці, які демонструють ставлення картвелів до росіян: «Ось що написано всюди, буквально, по всьому Тбілісі навколо ви бачите лише «f*** russia, russians go home» » (Додаток Г). Кавказькі дослідницькі ресурсні центри провели опитування у 2024 році «Яка країна є наразі головним ворогом Грузії?», у якому 69% опитаних проголосували за росію (CRRC, 2024). Грузинський уряд не доєднався до більшості санкцій проти росії, задля збагачення власної економіки, проте переважна більшість картвелів все ж засуджують війну в Україні та різними методами

виражають підтримку українцям. Для них перемога України в цій війні буде також перемогою в Сакартвело, адже спільного ворога буде частково усунуто. «Україні необхідно виграти цю війну – це боротьба на виживання проти росії – щоб ми (картвели) змогли вижити на даний момент. А зараз близько 2000 грузинів-добровольців воюють в Україні проти росії. Вони допомагають Україні, але водночас розуміють, що воюють за Грузію, адже саме в Україні зараз вирішується доля Грузії.», – підкреслює пані Русудан (Додаток Г). Тобто можна зазначити, що ці дії продиктовані умовами, в яких вони наразі перебувають. Ця стратегія доповнює теорію неореалізму, демонструючи випадки у яких малі держави не можуть обрати щось одне в умовах асиметрії сил.

1.3. Методологічні підходи до дослідження трансформації зовнішньої політики Грузії

У межах цього дослідження використовується доволі поширений метод кейс-стаді. Він має на меті зрозуміти складні явища та при цьому зберегти цілісні, значущі характеристики реальних подій. (Yin, 2003, ст. 2). Порівнюючи з іншими методами, унікальність кейс-стаді полягає у здатності опрацьовувати документи, артефакти, інтерв'ю та спостереження у комплексі. Його ціллю є аналіз контекстуальних умов, особливо коли межі між явищем та контекстом не чітко виражені, або якщо змінних, які представляють інтерес більше ніж точок даних (Yin, 2003, ст. 12–14). Існує п'ять застосувань цього методу: пояснення передбачуваних причинно-наслідкових зв'язків у реальних втручаннях (Головне контрольне управління США, 1990, цит. за Інх, 2003, ст. 15), опис втручання та контексту, в якому воно відбулося, ілюстрація певних тем в рамках оцінки, дослідження випадків без можливості чіткого аналізу втручання і останнє – метаоцінка (Сміт, 1990; Стейк, 1986, цит. за Інх, 2003, ст. 15). Ця робота вивчає кейс відносин Сакартвело та росії періоду з 2014 року по 2024 рік у вимірі зовнішньої політики. Зацікавленість у дослідженні цієї теми зумовлена тим, що після приходу

нової влади Грузії, євроінтеграційний курс, окреслений минулою партією, був змінений на проросійський. Відповідно важливим є з'ясування передумов такому рішенню та його результат.

Також важливим методом у ході цієї роботи є проведення напівструктурованих експертних інтерв'ю. Сенс цього методу полягає у отриманні потрібної інформації інтерв'юером від респондента у формі діалогу, завдяки якому можна краще зрозуміти певні теми дослідження (Gray, 2014, ст. 434). Попередньо був розроблений гайд для інтерв'ю, який допоміг сценарувати нашу розмову. Попри чітко визначені питання, респондентам надавалась можливість розвивати діалог у вільному векторі думок. З етичних та конфіденційних норм у респондентів запитувалась згода на проведення запису розмови та обробку відповідей для дослідження. Під час напівструктурованого інтерв'ю дозволяються додаткові питання, які не передбачались у попередньому переліку. Воно дає змогу розкрити респондентів крізь призму їхніх поглядів, думок або досвіду (Gray, 2014, ст. 437). Обов'язковим процесом є перевірка інформації надана респондентами задля підтвердження її достовірності та точності, незалежно від довіри до опитаного. Також дослідник повинен бути нейтральним аби запобігти ефекту спотворення даних (Gray, 2014, ст. 442). У цій роботі експертками для інтерв'ю виступили Тінна Голетіані – старша міжнародна експертка, керівниця підкомпоненту «Боротьба з міжнародними злочинами» Проекту ЄС «Право - Justice» та Русудан Маргіані – дослідниця, викладачка та редакторка. Аспірантка кафедри міжнародних відносин Університету імені Етвеша Лоранда. Співкерівниця курсу про спільні виклики Грузії та України в Невидимому університеті для України. Грузинські експертки сприяли кращому розумінню ситуації зсередини, адже більшість подій транслуються на власному досвіді. Перед інтерв'ю респондентки ознайомились із питаннями та мали можливість попередити про небажання відповідати на окремі з них. Загалом цей метод допоміг спростувати певні міфи, нав'язані російською федерацією щодо Грузії, додати роботі унікальності та розкрити зовнішньополітичні процеси детальніше.

Метод критичного дискурс-аналізу застосований у роботі задля кращого вивчення партії «Грузинська мрія». Дискурс цієї партії вартує уваги та детального вивчення, адже він досить часто є маніпулятивним. Ван Дейк виокремлює маніпуляцію одним із понять дискурсу, так як вона має вагомий вплив на свідомість, яким можна керувати в поєднанні з ефективними стратегіями (van Dijk, 2006, ст. 359). Критичний дискурс-аналіз враховує складні взаємозв'язки між текстом, мовленням, соціальним пізнанням, владою, суспільством та культурою (van Dijk, 1993, ст. 253). Завдяки цьому методу можна проаналізувати якими стратегіями та дискурсивними структурами послуговуються впливові оратори чи групи. Дискурсивне відтворення домінування поділяється на два основні виміри: формування та сприйняття. З одного боку це втілення, вираження чи легітимація у створенні різних структур тексту та мовлення, а з іншого функції, наслідки чи результати цих структур для соціальних свідомостей реципієнтів (van Dijk, 1993, ст. 259). Головною позицією КДА є те, що мовці та автори підпорядковуються ідеологічним закономірностям під час виступів або письма, тобто цей процес не є випадковим (Cameron, 2001, ст. 124). Тому, на мою думку, метод критичного дискурс аналізу є найдоцільнішим для розуміння причин певних наративів актуальною партією Сакартвело.

Додатковим методом був підібраний якісний контент-аналіз. Він передбачає вивчення стенограм інтерв'ю, фокус груп, підручників, договорів, веб-сайтів, дописів у соціальних мережах, газетних статей тощо (Schreier, 2012, ст. 14). Кожен інтерпретує сенс прочитаного, побаченого чи почутого по-різному, саме тому цей метод має конкретні способи аналізу інформації. Усі отримані значення варто структурувати у категорії кодувальної рамки та класифікувати послідовні частини матеріалу відповідно до категорій. Тобто він є систематичним, гнучким та скорочує дані до найпотрібнішого (Schreier, 2012, ст. 16). У цій роботі він застосовується для глибшого розуміння позиції картвелів до росіян, наскільки вона відмінна від наративів влади; дослідження походження історичної назви Сакартвело через архівні документи; опрацювання результатів проведених інтерв'ю; перегляду

дописів у соціальних мережах; огляд риторики на веб сайтах Сакартвело та російської федерації.

РОЗДІЛ 2. ЖОРСТКА ПОЛІТИКА РОСІЇ ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ ВІДНОСИН МІЖ ДЕРЖАВАМИ

2.1. Абхазія та Південна Осетія: порівняння із Кримським сценарієм крізь призму стратегії росії

Активна фаза напружених відносин між Сакартвело та рф розпочалися ще з XVIII століття. Угода, яка мала назву «Георгіївський трактат», була підписана у 1783 році між Григорієм Потьомкіним (зі сторони рос. імперії) та Іраклієм II (зі сторони грузинського царства). Вона передбачала так зване зміцнення політичних зв'язків між країнами, а точніше перехід Східної Грузії: Кахетії та Карталінії під протекторат російської імперії. Не дивно, що переважно саме російські історики трактують його як черговий «порятунок» та захист братського народу від зовнішніх ворогів, а на той момент від мусульман, інакше, на їхню думку, падіння грузинської державності було б неминучим. При аналізі кількох артикулів з документу можна помітити як передбачалось повне невтручання у внутрішні процеси Грузії, проте натомість обіцяної автономії відбувся вплив московії у соціально-економічній, релігійній та культурній сферах (Іванов, 2020). Згодом «Георгіївський трактат» передував першим кроком до зазіхання на території Сакартвело, приєднанням до складу імперії та позбавленням незалежності православної церкви (Ерман, 2023).

У 1918 році у Грузії з'явився шанс відновити свою незалежність завдяки розпаду російської імперії, проте вже у 1921 році більшовики грузинського походження: Сталін, Махарадзе, Орджонікідзе та інші, цю можливість знищили (Ерман, 2023). У 1980-х суперечки між центральною владою Сакартвело та національними меншинами абхазів та осетинів посилювалися. Стрімкий розвиток сепаратизму, на цих територіях призвів до протесту у Тбілісі, більш відомий як «Тбіліська трагедія», який відбувся 9 квітня 1989 року (Ерман, 2023). Тисячі сміливих картвелів виступали за незалежність своєї держави та скасування автономії на територіях Абхазії та Південної Осетії. Попри те, що зібрання було

мирним, секретарі ЦК КПРС Патіашвілі та Нікольський звернулися до Москви із запитом направити військові підрозділи, аби розігнати мітинг. На жаль, через застосування військової техніки, зброї та браку можливості евакуації унаслідок натовпу, це закінчилось трагічно для немалої кількості мітингувальників. Лук'янюк припускає, що у цьому був замішаний й Горбачов, але через відсутність доказів, у вигляді офіційних документів, притягнення до відповідальності та пряме звинувачення було уникнуто. По сьогоднішній день, 9 квітня у Грузії відзначається як День національної єдності (Лук'янюк, 2013).

Вже через два роки Грузія врешті-решт здобула незалежність 9 квітня, але говорити про стабілізацію ситуації в країні було зарано. У травні 1991 року був обраний президент Звіада Гамсахурдія, набравши понад 86% голосів під час виборів. Він вирішив спробувати врегулювати конфлікт угодою про розподіл влади з абхазами, у якій зазначалось, що у Верховній Раді Абхазії буде виділено: 28 місць – абхазам, 26 – грузинам та 11 – іншим національностям. Для ухвалення конституційних законів важливим пунктом було те, що мали враховуватись двотретина голосів, тому згідно з угодою жодних односторонніх змін не можна було внести без згоди іншої основної національності. Однак такі умови все одно не влаштували жодну зі сторін і згодом виникли нові суперечки. Абхазьким представникам вдалося сформувати стійку більшість у Верховній Раді за рахунок підтримки 7 депутатів інших національностей. Але грузинська сторона стверджувала, що низка конституційних рішень була ухвалена без дотримання вимоги щодо кваліфікованої більшості у дві третини голосів. Тож у травні 1992 року грузинські депутати залишили Верховну Раду та урядові структури, ініціювавши створення альтернативних органів влади. Незважаючи на це, Верховна Рада Абхазії продовжувала свою діяльність. У липні 1992 року було відновлено дію проєкту Конституції 1925 року, а також висловлено ініціативу щодо проведення переговорів із Грузією з метою укладення нового союзного договору. Але й вони не дали жодних результатів. У цей момент у Сакартвело відбувались внутрішні конфлікти та війна в Південній Осетії, що утворило хаотичну ситуацію. Південна Осетія проголошує свою незалежність та проводить референдум задля

приєднання до РФ, що призводить до боїв та розділення контролю над територіями картвелями та сепаратистами. Вже у грудні того ж року був здійснений державний переворот, який організувала політична опозиція, чим відсторонила Гамсахурдію з посади (Siddi, 2012, ст. 4–5). Тож авторитарні тенденції цього президента розвинули в країні тільки більшу громадянську боротьбу між етнічними групами.

На той момент колишнього радянського міністра закордонних справ Михайла Шеварднадзе, який перебував на пенсії, було призначено головою Державної ради. Гамсахурдія втік з Тбілісі та організував збройний опір у західній грузинській провінції Мінгрелія (Siddi, 2012, ст. 4–5). Підписуються Дагомиські домовленості (Сочинська угода) між Б. Єльциним та Е. Шеварднадзе у червні 1992 року під примусом російського президента, але про припинення вогню саме з росією, а не з осетинськими сепаратистами. У домовленостях йшлося про зобов'язання виведення військ, які залишились на території Південної Осетії з СРСР, створення комісії, яка б слідкувала за роззброєнням нелегальних збройних формувань. Але майже одразу розгортається війна й в Абхазії, де грузинські війська зазнають поразки, втрачають контроль над Сухумі, столицею Абхазії. Безсумнівно Москва виступає в обох конфліктах у вигляді «миротворця» та приховує факт того, що підтримує сепаратистів зброєю, технікою, інструкторами та загалом усім необхідним. Напружена ситуація в державі примушує до перемовин та вступу в Співдружність Незалежних Держав, Москва знову добивається бажаного (Ерман, 2023).

Едуард Шеварднадзе, перебуваючи на посаді президента, розвинув у державі корупцію, злочинність, бідність та його курс був спрямований на покращення відносин із росією. Строб Талботт, колишній президент Брукінгського інституту у Вашингтоні та заступник державного секретаря в адміністрації Клінтона, у 2003 році дав інтерв'ю консультуючому редактору Бернарду Гверцману з «Council on Foreign Relations», де поділився позицією щодо політики Шеварднадзе. Талботт пригадав, як будучи давнім спеціалістом з питань росії, був у складі делегації, яка зустрічалась із грузинським президентом, щоб закликати проводити вільні вибори,

натомість були отримані лише порожні обіцянки. Він загалом зазначає, що одним з головних недоліків його (Шеварднадзе) каденції було небажання головувати на справжніх та чесних виборах. Також він заявляв, що корупція Шеварднадзе здійснювалась через отримання великих відкатів від бізнесу і те, що це доходило аж до криміналізації (Talbot, 2003). Це питання також розкриває Валеріан Долідзе, кандидат історичних наук, доцент Тбіліського державного університету у статті 2006 року «Power, revolution, and business in post-revolutionary Georgia». Долідзе констатує те, що за часів Е. Шеварднадзе було легко уникати сплати податків: бізнесмени та чиновники налагоджували неформальні зв'язки, що розглядалось як природний процес розвитку капіталізму та первинного нагромадження капіталу. Також бізнесменам не перешкоджали у порушенні законів, а бюрократи користувались нагодою задля збагачення, опираючись на свої офіційні посади для підвищення особистого добробуту. Автор припускає, що свого часу Едуард Шеварднадзе використовував це, щоб посилити свій контроль над бізнес-спільнотою та зміцнити соціальну базу своєї влади (Dolidze, 2006). Зрештою у 2002 році Грузія отримала 2.4 бали з 10 у індексі корупції, посівши 85 місце (з 102 країн), а у 2003 – 1.8%, що в обох випадках свідчило про високий рівень корупції в державі (Transparency International, 2002/2003).

У листопаді 2003 року він сфальсифікував результати парламентських виборів, що призвело до обурення Міхеїла Саакашвілі, депутата грузинського парламенту, який заявляв про перемогу свого блоку «Об'єднаний народний дух». 3 листопада 2003 року ОБСЄ заявляє, що вибори не відповідали низці міжнародних стандартів: «Затримки та плутанина зі списками виборців призвели до втрати довіри громадськості до здатності урядових та парламентських органів забезпечити ефективний і прозорий виборчий процес» (Civil Georgia, 2003a). Того ж дня Саакашвілі висловлює й свою позицію: «Президент намагається змінити результати виборів і просунути пропрезидентський блок. Насправді ж вибори виграли ми. Ми набрали 28 % голосів, тоді як влада – лише 18 % [за даними організації спостерігачів за виборами ISFED, яка проводила паралельний підрахунок голосів]» (Civil Georgia, 2003b). Не погоджується з результатами й Ніно

Бурджанадзе, яка була головою парламенту та лідеркою виборчого блоку Бурджанадзе-Демократи, підкреслюючи, що опозиційні політичні партії прагнуть не дестабілізації ситуації в країні (як стверджувала влада), а захисту конституційних прав (Civil Georgia, 2003c). 4 листопада опозиції разом зустрічаються та вирішують закликати суспільство до мирних протестів. На наступний день Адам Ерелі, заступник речника Державного департаменту США закликає Шеварднадзе забезпечити чесність виборів (Civil Georgia, 2003d). Саакашвілі був своєрідною перешкодою для планів Шеварднадзе, адже мав абсолютно протилежну позицію. Він рішуче засуджував дії влади стосовно корупції та прагнув до приєднання Грузії до ЄС та НАТО. Саакашвілі був не єдиний, хто не погодився із результатами: розпочались масові протести, у яких із кожним днем брало участь все більше і більше людей. Переговори Шеварднадзе не допомогли і під час виступу на першій сесії парламенту протестувальники, із трояндами в руках, увірвались у будівлю, що змусило його покинути зал, а згодом заявити про відставку та виїхати з країни. Ці протести мали назву «Революція троянд» (Лук'янюк, 2015).

Очікуванням щодо трансформації Грузії стала перемога Міхеїла Саакашвілі на президентських виборах, за нього проголосувало 96% картвелів. Його плани кардинально відрізнялись від попередника, хоч він і не був категорично проти стабілізації у відносинах із РФ, навпаки, перший його візит до іншої країни на посаді президента був саме до Москви. Президенту Росії, Путіну, не дуже подобалось бажання Саакашвілі інтеграції до ЄС та НАТО. Промова на засіданні Генеральної асамблеї ООН, під час якої президент Сакартвело звинуватив Росію у бандитській окупації грузинських територій та етнічних чистках, насторожила владу федерації (Нотевський, 2023).

На початку 2007 року Путін організовує масову паспортизацію та озброєння населення на окупованих територіях Абхазії та Південної Осетії. Загроза вторгнення не лякає Саакашвілі та не змінює його курсу євроінтеграції і боротьби за території. За словами тодішнього грузинського президента, Путін погрожував

йому ще раніше та обіцяв влаштувати «кіпрський сценарій», а на питання «Що саме нам варто змінити?» — відповідав: «Вам повідомлять». На Мюнхенській конференції безпеки 10 лютого 2007 року, володимир виступив із промовою у якій заявив про початок прямої конфронтації із Заходом, а вже через місяць здійснив обстріл Верхньої Абхазії, підконтрольній території Грузії, і заперечував причетність. Та все ж йому знову не вдалось змінити плани картвелів і грузинський парламент одноголосно проголосував за вступ у НАТО. Бухарестський саміт НАТО був доленосним як для Грузії так і для України, проте, на жаль, через представників Франції та Німеччини, вступ був заблокований (Нотевський, 2023).

Офіційно війна розпочалась 7 серпня, хоча ми і досі можемо зустріти в деяких джерелах 8 серпня, адже російська пропаганда відзначилась і тут, тому дискусія стосовно цього триває і досі. Насправді завдяки діям російських військ можна взагалі вважати, що вона тривала вже давно, проте саме 7 серпня армія рф зайшла через Рокський тунель до Південної Осетії, через що Сакартвело і довелося захищати свої території (Куцера, 2023). Такий акцент на датуванні є важливим, бо це визначає справжнього нападника та провокатора. Картвели оголосили про припинення вогню та виведення військ з Південної Осетії 10 серпня. Тим часом російські військові просунулись до центрального міста Горі у Сакартвело та на південь від абхазько-грузинського кордону на заході. Через 2 дні медведєв, який на той момент був президентом російської федерації, наказує припинити бойові дії і картвелів було витіснено з Південної Осетії та Кодорської долини, частини Абхазії, яку вони раніше утримували. Чотирнадцятого серпня Грузія вийшла зі Співдружності Незалежних Держав. «Six Point Peace Plan» – мирна угода, яка була підписана сторонами Сакартвело (в особі Міхеїла Саакашвілі) та рф (в особі Дмитрія медведева) 16 серпня, була укладена за посередництва тодішнього президента Франції Ніколя Саркозі (Government of Georgia, 2008), передбачала виведення військ з обох сторін на передвоєнні позиції, проте армія рф не дотримується цих умов та не виходить повністю з грузинського порту Поті. Згодом росія офіційно визнає Південну Осетію та Абхазію незалежними державами та

підписує з ними договори, які надають право зберігати там свої військові бази, залишаючи 3800 військовослужбовців (IWPR, 2013).

Важливо розуміти, що план війни, вірогідніше за все, був розроблений задовго до вторгнення. І під планом тут розглядається не документ з пунктами етапів, а продумана стратегія, спрямована на різні сфери. По-перше, опитування «Левада-Центру» ще у 2006 році, свідчить про 31% росіян, які бажали повернення Криму росії та 68%, які вважали, що Севастополь має належати рф (Волович, 2013). По-друге Андрій Лещенко, заступник Генерального прокурора України, під час дискусійної панелі «Схід» медіамарафону «10 років російської агресії в Україні» у 2024 році заявив, що росія послуговується так званою доктриною Герасимова та навмисно веде війну приховано, відтерміновуючи гарячу фазу вторгнення, проте для реалізації такого сценарію важливий план, який розробляється завчасно. Станом на 2024 рік генпрокуратура провела дослідження, яке підтверджує факт підготовки вторгнення рф в Україну ще з 2006 року. Також Лещенко підкреслює, що пропаганда відіграє немалу роль у формуванні ставлення до українців росіянами. Таким інструментом нав'язувались тези, за допомогою рос. ЗМІ стосовно нацизму та фашизму українців ще до 2014 року (Укрінформ, 2024). Локоман та Лау провели детальний аналіз російських медіа у період з 2013–2022 роки і підтвердили наративи, якими росіяни користуються роками: представлення українського народу (особливо тих, хто вороже ставиться до рф) у негативному іміджі, натомість висвітлення дій рос. влади як компетентних та необхідних, тобто загалом те, що є для них зручним та те, що доводить російському глядачеві росію як «спасателя» (Locoman & Lau, 2024).

Історично ми бачимо, що у росії завжди однакова стратегія нападу на інші держави. Підтвердженням цьому факту є вторгнення російської федерації до Криму 20 лютого 2014 року так званими «зеленими чоловічками» без розпізнавальних знаків ні на техніці, ні на формі. Додатково збігається факт вторгнень, як на території України, так і на території Грузії, у періоди пов'язані з Олімпіадами в сочі. У той період на посаді президента України перебував віктор янукович, тож варто дослідити його рішення у той період. Зовнішньополітичний курс України

перебував у стані невизначеності між євроінтеграцією та збереженням тісних відносин з рф. Орієнтовно 58% українського суспільства демонструвало готовність вступу до ЄС під час опитування DW-Trend, проведеного «Німецькою хвилею» у листопаді 2013 року (Українська правда, 2013). Тривалий час своєї каденції янукович декларував підготовку до підписання Угоди про асоціацію з ЄС та загалом підтримку євроінтеграційного курсу, проте 24 жовтня відбулось засідання Вищої Євразійської економічної ради в Мінську, участь в якій взяли наступні країни: росія, білорусь, Казахстан, Киргизстан, Таджикистан, Вірменія і зрештою Україна. На наступний день президента України запросили до сочі, де більше 5 годин тривала розмова з президентом росії, путіним. Важливо підкреслити факт, що деталі розмови по сьогоднішній день приховані. На відміну від зізнань Саакашвілі свого часу, стосовно погроз путіна в особистих діалогах, щодо вторгнення до Сакартвело. Окремо тривала й розмова делегацій МЗС України (в особі Л. Кожара) та рф (в особі с.лаврова) у ростові-на-дону, де мзс рф висунув попередження стосовно підвищення мит для українських товарів Митним союзом, у разі підписання Угоди про асоціацію з ЄС. Автор статті, Денисенко Вадим, припускає, що янукович був боягузом, про що було достеменно відомо й владі росії. Тож далі ним формується висновок, що подальші рішення президентом України ухвалювались під страхом загрози життю, адже силовики контролювались з кремля, відповідно його доля могла залежати від путіна. Рішення, які приймалися януковичем, ймовірно були під російським впливом, але погіршувати відносини з рф він не мав намірів (Денисенко, 2019).

21 листопада Кабінет Міністрів України ухвалює розпорядження про призупинення процесу підготовки до підписання угоди, пояснюючи це необхідністю для захисту нац. економіки. Згодом президент України заявляє про бажання присутності росії під час підписання угоди, на що ЄС не погоджується, стверджуючи, що тристоронні переговори для них неприйнятні та такий варіант не буде розглянуто. У результаті на саміті у Вільнюсі 29 листопада янукович не підписує угоду. Це рішення відмови від інтеграції до ЄС спровокувало обурення українського суспільства, яке вийшло на протести. Спочатку це назвуть

«Євромайдан», а вже згодом «Революція гідності». Розпочалась вона з мітингу активістів, переважно студентів, 21 листопада 2013 року, яких жорстоко розігнала «міліція» вночі 30 листопада. У відповідь на це, вже на наступний день, на центральній площі Києва зібрались сотні тисяч людей. У всіх була одна мета – відстояти вступ до ЄС та висловити невдоволення стосовно дій влади. Місяць влада намагатиметься розігнати мітинг жорстокими методами, проте суспільство відстоювало своє і у ніч на 22 лютого 2014 року Янукович потайки тікає зі столиці. До протестувальників застосовувалась зброя, внаслідок чого встановлено 107 жертв, які отримали назву героїв «Небесної сотні». Революція гідності тривала понад 3 місяці. Вона довела бажання українського народу бути незалежними від РФ та підтвердила європейський вектор (Музей Революції Гідності, б. д.).

Скориставшись моментом тимчасової слабкості української держави, як наслідок відсутності верхівки керівництва, росія, у січні 2014 року, розробила документ під назвою «Про кризу на Україні», який регламентував план дій з дестабілізації України і включення українських областей до складу РФ. Наміри були грандіозні, на більшість східних, північних та південних областей України, були спрямовані російські провокатори, які переконували у захисті та допомозі росією. Тільки цікаво, що запиту про якусь допомогу чи щось подібне від українського суспільства не було, і попри виділені немалі кошти на ці кампанії, прихильників цим твердженням вони не знайшли. Вірогідніше за все, Путін не розраховував такого провалу плану опанування Україною, тож він втрутився до найвразливішого регіону – Криму. Варто визнати, що РФ витрачає доволі багато коштів на пропаганду та дезінформацію. Ключовим каналом поширення є телебачення. Понад 1 мільярд доларів щороку сягає фінансування російських медіа. Додатково ЦПД виокремлює заплановані витрати рос. бюджету на державні канали у 2026 році: 1.27 мільярд доларів, що є на 54% більше за попередні роки. Тож у підсумку за 2026–2028 роки виходить орієнтовно 2.93 мільярди доларів (ЦПД, 2025). І ще задовго до фактичного вторгнення Москва «оброблювала» пропагандою Автономну Республіку. Ще до грудня 2013 року росіяни детально аналізували загальну ситуацію території, вивчали об'єкти стратегічної інфраструктури,

готували план дій, тощо. Українськими спецслужбами були зафіксовані обльоти українського кордону літаками-розвідниками та військово-морські навчання, але протидія з боку керівництва Києва була відсутня. Завдячуючи януковичу, свого часу чисельність російського угруповання військ у Криму була збільшена вдвічі і співробітникам фсб було дозволено працювати на півострові (Гай–Нижник, 2017, ст. 111).

20 лютого колони російської військової техніки вже перетинали державний кордон України, військові підрозділи прибували через Керченську протоку і з'являлись, зазначені раніше, так звані «зелені чоловічки». Тим часом з Севастополя також насувались спецпризначенці ГРУ та підрозділи морської піхоти Чорноморського флоту рф. Збройні угруповання рф блокували українські військові частини та поступово охоплювали ключові об'єкти півострова (Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим, 2025). Керівництво російської федерації звичайно ж заперечувало факт присутності їхніх військ на території Криму, а згодом лунали відомі і по сьогоднішній день тези, стосовно захисту російськомовного населення, які спровоковані фейковими та проплаченими мітингами росії, тому 23 лютого москва розпочинає діяти відкрито (Галімов, 2025). Тим часом 26 лютого під стінами кримського парламенту, завдяки Меджлісу кримськотатарського народу, відбувається масштабний мітинг на підтримку територіальної цілісності України (Віртуальний музей російської агресії, б. д.). Активісти блокували площу перед парламентом, а депутатська група зайшла до парламенту задля зриву сесії кримського парламенту, яка мала на меті порушити закон присутності понад половини депутатів під час засідання, як результат воно дійсно не відбувається і з цього приводу активісти розходяться з думкою, що вони запобігли катастрофі (Галімов, 2025). На жаль, наступного дня, вночі російськими військовими було захоплено будівлю уряду АРК і контроль парламенту (Віртуальний музей російської агресії, б. д.).

Українські військові в Криму не мали змоги наступати на армію рф через відсутність наказу з боку влади, так як вона в свою чергу дотримувалась порад з боку США. На той момент на посаді виконуючого обов'язків президента був

Олександр Турчинов, який згодом розповідав про розмову з держсекретарем Керрі, у ході якої почув прохання не вестись на провокації росії, адже вони можуть повторити риторику Абхазького та Осетинського сценаріїв стосовно першого нападу з боку Сакартвело. На жаль, ця бездіяльність і призвела до повного контролю півострова російською федерацією (Гай–Нижник, 2017, ст. 113).

Злочини, скоєні росією, з роками лише збільшуються у історії. Вона неодноразово довела, що порушує світову безпеку та мир використовуючи подібну тактику. Найгіршим у цьому є те, що у кожному такому конфлікті бракує рішучості та дій світових лідерів. Кожен раз ми спостерігаємо за тим, як війна розпочинається задовго до офіційного вторгнення на території, завдяки дезінформації та завчасно прописаному плану дій. Під тезами братства та захисту її громадян відбувається загарбництво та контроль територій інших держав. Та завжди це закінчується кров'ю, військовою технікою та жорстокістю армії федерації.

2.2. Безпекова дилема Грузії в умовах тиску росії

Перш за все, очевидним фактором, який може підривати безпекову ситуацію Сакартвело, це присутність російських військових на її територіях Абхазії та Південної Осетії. Нагадаємо, що після 90-х років, а точніше війн, які відбулись тоді завдяки москві, призвели до військового контролю цих територій з боку росії. Попри підписані домовленості, які передбачали виведення військ з обох сторін, росія традиційно виступає миротворцем та не виконує цієї вимоги, що дозволяє їй по сьогоднішній день контролювати їх та загально «слідкувати» за ситуацією. Пізніше вона взагалі визнає їхню незалежність. Загалом ця окупація ґрунтується на звичайному бажанні впливу на зовнішньополітичний курс Грузії і недопущенні її до євроінтеграції. І це логічно, адже якби все ж Сакартвело вдалось здійснити свої плани, то більшість інших країн пострадянського простору ймовірно також наважились би на це та відокремили б себе від впливу кремля. Для рф це максимально не вигідно, тож вона вдалась до агресивної політики (Теленко, 2021).

Наразі на територіях Абхазії та Південної Осетії розташовані російські військові бази загальною чисельністю до 8000 осіб. Основними пунктами базування у Південній Осетії є Цхінвалі, Дзарцемі, авіабаза в Джаві та аеродром спільного базування в селищі Курта. Станом на 2020 рік більшість із них перебували у стані будівництва (Бульвінський, 2020, ст. 349). Таким чином з кожним роком кількість військових збільшуються, з початкової чисельності у 500 осіб. Як зазначає Бульвінський, стратегія росії полягає у послідовності від підтримки або розпалювання внутрішнього конфлікту у державі, наступним кроком відбувається провокація та згодом вже доведення до стадії збройного протистояння (Бульвінський, 2020, ст. 348). Ця недостатня реакція західних держав на дії москви вочевидь сприяє подальшому продовженню її конфронтаційної політики, формуючи уявлення про можливість поступового розширення меж допустимої поведінки на міжнародній арені.

Окрім того одним із ключових інструментів російського тиску на Грузію є інформаційна війна та цілеспрямована дезінформація. росія системно використовує публічну дипломатію як розширення своєї гібридної стратегії: кремлівські наративи поширюються через проросійські медіа, соціальні мережі та пов'язані з москвою політичні кола всередині Грузії (Krusch, 2024). Метою таких операцій є підірив довіри суспільства до державних інституцій, незалежних ЗМІ та до самої ідеї євроатлантичної інтеграції. Особливо виразно інформаційний тиск росії виявився під час парламентської кампанії 2024 року. Вона активно використовувала наратив «страху перед війною»: в процесі виборчої кампанії, по всьому Сакартвело з'явилися білборди із зображеннями мирних грузинських міст та зруйнованих українських міст (російськими військовими у ході повномасштабного вторгнення). Цим прийомом «Грузинська мрія» фактично зачіпає колективну пам'ять грузинських виборців про війну у 2008 році і нагадує про здатність рф застосувати військову силу знову, у разі виборі проєвропейського курсу (Julukhidze, 2025). Це є класичним прикладом психологічної операції, спрямованої на деморалізацію суспільства. Дослідниці «Chatham House» Ізабелла Вілкінсон та Тамар Деканосідзе, які у 2021–2022 роках провели аналіз вразливостей

Грузії до кремлівської дезінформації, дійшли висновку, що системний вплив росії на внутрішньополітичні процеси держави та усталена присутність «Грузинської мрії» – посилили сенситивність картвелів до інформаційних операцій москви. (Wilkinson & Dekanosidze, 2023). Вони наголошували, що досвід інформаційної війни в Україні мав стати для Тбілісі сигналом для термінового нарощування стійкості до дезінформації та надали перелік порад для протидії цій ситуації.

Також однією з найбільш показових точок безпекової дилеми Грузії стало прийняття у травні 2024 року закону про «іноземних агентів», який зобов'язував організації громадянського суспільства та ЗМІ, що отримують понад 20% фінансування з-за кордону, реєструватися як структури, що «переслідують інтереси іноземної держави» (Hamilton, Popkhadze, Navarro, Kutelia & Sikharulidze, 2024). Критики та самі протестувальники назвали цей акт «російським законом», оскільки він майже дослівно відтворював аналогічне російське законодавство, яке кремль використовував для придушення опозиції та незалежних ЗМІ. Прийняття цього закону вписується у ширшу логіку безпекової дилеми: «Грузинська мрія» позиціонувала його як захист суверенітету від «іноземного втручання», тобто риторично апелювала до безпекових страхів. Водночас реальним наслідком стало послаблення саме тих інституцій громадянського суспільства і незалежних медіа, які слугували протидією російському впливу (Bissot, 2026). Таким чином, рішення, що подавались як заходи безпеки, насправді ж поглиблювали вразливість країни перед зовнішнім тиском. Особливої уваги заслуговує факт, що тодішня президентка Грузії Саломе Зурабішвілі наклала вето на закон, заявивши: «За своєю суттю та духом є російським законом, який суперечить нашій Конституції та всім європейським стандартам, а отже, є перешкодою на нашому європейському шляху», додаючи: «Це вето є юридично обґрунтованим і буде подане до парламенту сьогодні. Цей закон неможливо вдосконалити чи покращити, і це дуже просте вето: закон має бути відкликаний» (Civil Georgia, 2024). Однак «Грузинська мрія», маючи парламентську більшість, пододала вето (Civil Georgia, 2024f). Реакція міжнародної спільноти не змусила довго чекати: ЄС заморозив переговори про вступ Грузії та її фінансування (Civil Georgia, 2024b), а США та провідні країни

Заходу засудили ухвалення закону: «Цей не той уряд, який здатний наблизити Грузію до Європи», – зауважував помічник держсекретаря США Джеймс О'Браєн (Civil Georgia, 2024e).

Реакція грузинського суспільства на трансформацію зовнішньої політики свідчить про глибоку суперечність між офіційним курсом уряду та суспільними преференціями. І саме ця суперечність є одним із проявів безпекової дилеми. У травні 2024 року після прийняття закону про «іноагентів» тисячі грузин вийшли на вулиці Тбілісі з гаслами «Ні російським законам» та прапорами ЄС і України (мітинги розпочались ще з квітня) (Civil Georgia, 2024g). Протести тривали хвилями: перша хвиля – навесні 2023 року після першої спроби ухвалити закон, друга – у травні 2024 року після його повторного внесення і прийняття. Найтриваліший і наймасовіший протестний рух розгорнувся після парламентських виборів 26 жовтня 2024 року. За даними FPRI (станом на березень 2025), масові протести тривали понад 85 послідовних днів, ставши одним із найдовших рухів спротиву в історії Грузії (Vasil Sikharulidze, 2025). Опозиція, громадянське суспільство та президентка Зурабішвілі відкинули результати виборів, вказуючи на численні порушення: залякування виборців, фальсифікації, придушення спостерігачів, що були задокументовані незалежними місіями (Коротуненко & Гусєв, 2024). ЄС і США відмовились визнати результати виборів (Almqvist, 2024), тоді як росія і проросійські лідери їх підтримали (Civil Georgia, 2024h), що яскраво ілюструє геополітичний вимір ситуації.

Безпекова дилема Грузії поглиблюється тим, що росія діє не лише як зовнішній тиск, а й як внутрішній актор через проникнення в політичні та економічні структури країни. Дослідник FPRI, Василь Сіхарулідзе, зазначає, що після приходу «Грузинської мрії» до влади у 2012 році та особливо після повномасштабного вторгнення росії в Україну у 2022 році кремлівські наративи та фінансові стимули суттєво вплинули на переорієнтацію грузинської зовнішньої політики (Vasil Sikharulidze, 2025). Державно-контрольовані бізнес-структури обслуговують стратегічні інтереси москви, а приховане фінансування підтримує

проросійські партії, громадські організації та медіа, що підриває незалежність Сакартвело у її політиці.

РОЗДІЛ 3. ПОЛІТИЧНІ, ЕКОНОМІЧНІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ВИМІРИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ГРУЗІЇ ЩОДО РОСІЇ

3.1. ЄС у зовнішньополітичній стратегії Грузії: між прагненням і стримуванням

Доволі цікавим кейсом розриву між суспільними прагненнями та урядовим курсом є відносини між Сакартвело та Європейським Союзом. З одного боку, у підрозділі вище (2.2) розглядалось як грузинське суспільство стабільно доводить рівень підтримки та бажання євроінтеграції, що виражається у масових протестах, конституційному закріпленні прозахідного курсу тощо. Але з іншого боку, ЄС дещо змінює своє ставлення до Сакартвело, реагуючи на демократичний відступ «Грузинської мрії», що зумовлює послідовне звуження перспектив членства. Попри всі зовнішньополітичні трансформації грузинської влади, суспільна підтримка вступу до ЄС залишається одним із найстабільніших показників, що доведено аналізом статистичних даних нижче.

Починаючи з 2013–2014 років представники ГМ підписали різні частини документу, присвячених євроінтеграції. Угода, яка закладала основи для політичної та економічної інтеграції набула чинності у 2016 році, спільно з Поглибленою та всеосяжною зоною вільної торгівлі (DCFTA), яка забезпечує доступ грузинського бізнесу та товарів до ринку ЄС. З 28 березня 2017 року набув чинності безвізовий режим для громадян Грузії у Шенгенській зоні (EEAS, 2022). Далі, на жаль, попри попередній прогрес почали виникати труднощі. Упродовж 2019–2020 років союз почав помічати адміністративний тиск з боку влади щодо опозиції та інститутів громадянського суспільства, що доволі обережно відзначав. Незалежні експерти та медіа звертали увагу на безперервне перебування при владі «Грузинської мрії» з 2012 року, що характеризувалось посиленням впливу Бідзіни Іванішвілі (Драпак, 2023). «Я не вірю, що Грузія намагалася вести подвійну гру, принаймні не на початку, до 2019 року. Вона отримувала вигоду від роботи, яку

проводив грузинський уряд для подолання розриву в європейській інтеграції. Це був період, коли ми підписали угоду про безвізовий режим, угоду про асоціацію, DCFTA, угоду про вільну торгівлю. Європейський шлях був тим самим. Тут і там були деякі ознаки політики, що щось може бути не так. Але для людей це було не дуже помітно. Я думаю, що це був момент, коли уряд насправді намагався дати нашим північним сусідам певну свободу дій, але все ще зосереджуючись на Європі, тому що я щиро вірю, що багато людей, які зараз перебувають в уряді Грузії, на дуже високих посадах, у глибині душі все ще вірять, що Грузія належить до Європи. Мені дуже важко думати інакше, бо з багатьма з них я особисто працювала багато-багато років. Я справді в це вірю. Вони намагалися сидіти на двох стільцях. Гадаю, доки росія не захотіла цього, вона казала їм: «Гей, хлопці, ми припиняємо вашу гру в подвійних агентів. Тепер ви мусите (обрати наш бік та виконувати наші вказівки)...» – підкреслила Тінна Голетіані стосовно шляху країни в Євросоюз до 2019 року (Додаток В). У 2020 році «Грузинська мрія» за результатами парламентських виборів знову перемогла, проте «Єдиний національний рух» заявили стосовно фальсифікації результатів та оголосили бойкот парламенту. Тож далі ЄС стверджував про недостатній прогрес у виконанні Угоди про асоціацію, зокрема в частині забезпечення незалежності судового процесу. Згодом між владою та опозицією відбулась політична домовленість, завдяки якій роботу парламенту було відновлено, це відбулось за посередництва Європейської Ради. «ГМ» пообіцяла взяти на себе зобов'язання у проведенні дострокових парламентських виборів, у випадку нездобуття понад 43% місць партії у всіх органах місцевого самоврядування, під час місцевих виборів у 2021 році. Вона все ж перевершила цей показник ув'язнивши перед цим Міхеїла Саакашвілі (який повернувся з України) і при цьому спостережна місія ЄС відзначила, що виборчий процес загалом був організований належним чином, але з численними порушеннями, зокрема у підкупі виборців та тиску на кандидатів. Після цього між опозицією та владою стосунки знову значно погіршились (Драпак, 2023).

Загальнонаціональне опитування Центру аналізу соціологічних досліджень (CISR) Міжнародного республіканського інституту (IRI), проведене у

квітні 2023 року, зафіксувало, що 89% грузинів підтримують вступ до ЄС (IRI, 2023). За даними опитування програми EU NEIGHBOURS east, у 2024 році ЄС залишався найбільш довіреною міжнародною інституцією для 81% грузинів, а 87% вважали, що їхня країна має добрі відносини з Євросоюзом. Також 77% погодились, що дезінформація становить загрозу національній безпеці і вони бажали би більшої присутності ЄС у допомозі з протидією цьому (EU Neighbours East, 2024). Насправді конституція Грузії зобов'язує уряд прагнути до членства в ЄС та НАТО, і картвели показують таке бажання тісніших зв'язків з Європою, що майже 80% громадян проголосували б за вступ до ЄС на референдумі (Burrows, 2024). Віта ван Древен пояснює цей проєвропейський консенсус поєднанням утилітарних мотивів: очікування економічного зростання та безпекових гарантій і глибинного відчуття культурної та цивілізаційної належності до Європи (van Dreven, 2024).

Уряд Грузії проводив водночас два взаємовиключних курси: декларативно проєвропейський назовні і де-факто проросійський всередині. Здійснювалась співпраця із західними партнерами (здебільшого задля задоволення переважно проєвропейського населення), водночас із підтримкою відносин із Москвою під приводом запобігання новим конфліктам (Chkhikvadze, 2024). Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну у 2022 році стало переломним моментом. На відміну від України та Молдови, Сакартвело не отримало статусу кандидата у 2022 році. Грузії було висунуто 12 пріоритетних умов реформування (European Commission, 2024), (European Council, 2022). У той час як більшість демократичних держав запровадили санкції проти росії, Грузія цього не зробила, хоча переважна більшість народу (71% опитаних у 2022 році) виступили за посилення санкцій та приєднання до них (The Caucasus Datablog, 2022). Тінна Голетіані пояснює таке рішення наступним чином: «Гадаю, причин багато, але одна з них полягає в тому, що вони справді вважають це економічно вигідним для Грузії. Адже якщо поглянути на економічну ситуацію в Грузії, вона не така вже й трагічна. Чому? Ну, тому що у нас немає прямих іноземних інвестицій з ЄС та США. Чому? Тому що є росія та Близький Схід, наприклад, країни Перської затоки. Це

геополітика. Їм просто потрібні гроші.» (Додаток В). Торгівля та туристичний аспект між двома країнами (рф та Сакартвело) дійсно суттєво зросли у 2022 році. Державне статистичне управління Грузії стверджує, що обіг товарів становив орієнтовно 19 мільярдів доларів, що більше на 32,8% ніж минулого року (2021) (საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, 2023). Також було зафіксовано 1,1 мільйон російських відвідувачів, що у порівнянні з 2019 роком, збільшилось на 14% (TI Georgia, 2023). Опитування NDI та CRRC, проведене у 2022 році, свідчить про часткове невдоволення картвелів такими відвідувачами їхньої держави – 69% вважають, що це може мати негативний вплив (NDI, CRRC, 2022). Загалом 41% громадян зауважили, що демократія у той рік регресувала, у порівнянні з попереднім (IRI (CISR), 2022). Однією з вимог ЄС для кандидатури Сакартвело було подолання олігархічного впливу: «Виконати зобов'язання щодо «деолігархізації» шляхом усунення надмірного впливу зацікавлених груп на економічне, політичне та суспільне життя» (EEAS, б. д.), адже однією з яскравих осіб-порушників цього пункту є Бідзіна Іванішвілі, який був відомий як «почесний лідер партії «Грузинська мрія»». Дослідження ВТІ у 2026 році зазначає: «Європейські інституції засвідчили, що державні установи Грузії стикаються з серйозними викликами через олігархічний вплив, насамперед з боку Іванішвілі. Його фактичний контроль над усіма гілками влади призвів до того, що багато міжнародних спостерігачів називають захопленням держави» (ВТІ, 2026).

Сакартвело все ж отримує статус кандидата 14 грудня 2023 року, за умови впровадження реформ Єврокомісії (виконавчого органу Євросоюзу, який відповідає за розробку пропозицій щодо законодавчих ініціатив, здійснює управління бюджетом та контролюють дотримання законів у державах-членах (European Commission, б. д.)). Проте завдяки закону «ГМ» про «іноагентів» у 2024 році, відбувається реверсія до попереднього становища. У червні та жовтні Європейська Рада двічі наголошувала, що дії уряду ставлять під загрозу їхню співпрацю стосовно євроінтеграції і попереджала, що це зупинить процес вступу. Але партія проігнорувала і народ, а точніше його бажання, і зауваження Євросоюзу, що призвело до зупинки процесу з боку Єврокомісії (European Commission, 2024).

У листопаді Іраклій Кобахідзе, прем'єр-міністр Грузії, оголосив про припинення переговорів про вступ та відмови від будь-якої бюджетної підтримки до 2028 року, під час брифінгу після партійних консультацій (Civil Georgia, 2024i). У грудні Європейська Рада висловила жаль стосовно такого рішення, зважаючи на прагнення картвелів, та підкреслила, що все ж готова їх підтримати у разі зміни курсу влади. З червня того ж року Європейська комісія призупинила двосторонню фінансову допомогу владі Грузії, натомість збільшивши підтримку громадянського суспільства та незалежних ЗМІ (European Commission, 2024).

Офіційно відносини Тбілісі та ЄС перебувають у доволі статичному стані, проте картвели надалі продовжують залишатись носіями проєвропейського курсу всередині держави. Русудан Маргіані пояснює це у двох аспектах: перший – захист від втручань та впливу росії, тобто безпекове питання, другий – культурний. «Я не бачу жодного конфлікту між цінностями, які ми (грузини) маємо як суспільство, та європейськими цінностями, адже Європа – це простір, де захищаються права людини». Попри переважно антизахідну риторику та курс уряду в останні роки, вони вбачають у Європейському Союзі своє майбутнє, адже неодноразово переконались у недоліках відносин з російською федерацією, яка своїми діями робить з незалежної держави – маріонетку для здійснення власних інтересів.

3.2. Торговельно-економічні відносини між Грузією та росією як інструмент політичної маніпуляції

Економічні зв'язки між Сакартвело та росією формуються через три основні канали: зовнішня торгівля товарами, туристичні надходження та грошові перекази від грузинських трудових мігрантів і після 2022 року від російських громадян, які мігрували до Грузії. Сфера торгівлі демонструє рф у трійці найбільших партнерів після США та Великої Британії у 2024 році, з часткою 10,1% (მღებრიშვილი (Мгебришвілі), 2025). Сакартвело імпортує з росії нафтопродукти, природний газ та пшеницю. Дані TIG (Transparency International Georgia) ілюструють, що у 2023 році було імпортовано пшеницю та борошно сумою близько 92 мільйона доларів, а це

становило 97% загального імпорту цих продуктів до Грузії (TI Georgia, 2024). Така концентрація імпорту продовольчих товарів першої необхідності в одного постачальника може створювати певну вразливість, адже будь-яке порушення цих поставок вже вірогідніше матиме прямий вплив на продовольчу безпеку держави. Сфера енергетики менш критична, якщо порівнювати ситуацію з іншими пострадянськими країнами, але й незначна. Імпорт російського газу з 2019 року стрімко зростає, наприклад у 2024 році Грузія закупила його на суму 145,7 мільйонів доларів, у той час як Азербайджан здатний повністю задовольнити потреби Сакартвело (Chedia, 2025). Тому можна зробити висновок, що залежність від саме російського газу не є першою необхідністю, а свідомим вибором уряду. Туризм найбільш мінливий, але й найбільш показовий канал залежності. Як до 2022 року туризм становив непогану частку доходу, так і після, як вже було розглянуто раніше, зріс ще більше. У 2024 році серед найпопулярніших туристичних місць за відвідування росіянами опинилась Грузія, за фіксацією близько 1,9 мільйона (Chedia, 2025). Загальний обсяг надходжень відвідувачів у 2022–2023 році з цієї сфери був близько 20–25%, чого не спостерігалось до повномасштабного вторгнення рф в Україну (Gvineria, 2024). Транзакції фінансів з росії до Сакартвело у 2023 році зросли на 50% і склали 1,1 мільярд доларів, що логічно через потік російських мігрантів, які переводили кошти через грузинські банки. Загальний дохід у 2023 році за вищеперелічені аспекти склав 3,1 мільярда доларів, що становить орієнтовно 14% ВВП держави (TI Georgia, 2024). При цьому національний банк Сакартвело кваліфікував російські депозити, обсяг яких у 2024 році сягнув 3,3 мільярда доларів, або 37% іноземних депозитів, як «нестабільний капітал, що може в будь-який момент бути переведений за кордон» (Chedia, 2025).

На мою думку природу цих економічних відносин гарно пояснили Бідзіна Лебанідзе та Корнелій Какачія у статті «Ціна примусу: економічні аспекти зовнішньої політики росії» опубліковану у 2025 році. Вони доводять, що незважаючи на загальну ворожість рф до зближення сусідніх держав з ЄС, москва застосовує примусові заходи в залежності від наявності важелів впливу проти конкретної держави та ретельних розрахунків витрат та вигод. З 2009 року вона

припинила застосування більшості форм своїх примусів через брак належних важелів впливу, високих політичних витрат та меншу кількість вигоди (Lebanidze & Kakachia, 2025). Такі економічні примуси є системними інструментами зовнішньої політики, які застосовуються відповідно до внутрішньої логіки. Повертаючись до теми євроінтеграції, а точніше до 2014 року, цікаво порівняти ратифікацію Угоди про асоціацію з ЄС між Грузією та Україною, адже реакція москви була виражена по-різному. До Грузії були застосовані відносно стримані заходи, не вдавшись до повного ембарго, яке було запроваджено раніше у 2006–2008 роках. Автори це аргументують тим, що вона вже вичерпала попередньо більшість своїх жорстких примусових інструментів проти Тбілісі і тому зосередилась на стратегії поступового нарощування «м'якої» економічної залежності. А ось в кейсі з Україною були застосовані і економічні, і енергетичні і військові примуси, що пояснюється відмінностями у доступних важелях та стратегічній ціні, адже кремль, на думку Лебанідзе та Какачії, сприймав Україну як більш вразливу до тиску у порівнянні з Сакартвело (Lebanidze & Kakachia, 2025).

Ще одним фактором використання торгівлі як інструменту політичного тиску є виноград, а точніше продукт який з нього виготовляють – вино. У березні-квітні 2006 року російська федерація запровадила ембарго на імпорту картвельських вин та мінеральних вод, начебто посиляючись на невідповідність продукції санітарним нормам. Проте вочевидь, жодна інша держава, яка імпортувала також ці вина, жодних обмежень не впроваджувала, що ставило під сумнів тезу федерації (Parsons, 2006). У період з 2005–2007 роки москва підвищила ціни на природний газ для Грузії у 4 рази, а поставки перервала взимку 2006 року, цього разу було заявлено про підлив трубопроводу на Північному Кавказі (Lebanidze & Kakachia, 2025). До ембарго росія поглинала приблизно 80% грузинського винного експорту. У 2004 році це принесло галузі 48 мільйонів доларів, а ось у 2007 році цей ринок фактично зник (Bakradze, 2022). Загалом це ембарго мало доволі неоднозначні довгострокові наслідки. Саакашвілі тоді використав кризу для форсованої диверсифікації ринків збуту завдяки активному входженню на ринки ЄС, США та Китаю, проте насправді повноцінної альтернативи російському, так і не знайшла, адже більшого успіху

зазнали вина Молдови. У 2013 році «Грузинська мрія» відновила торгівлю з Москвою і згодом частка Росії у експорті грузинського вина стрімко відновилась (Baranes, 2016). Вже у 2023 році був зафіксований найвищий показник з 2005 року – 65% (TI Georgia, 2024). Насправді це зайвий раз доводить структурну вразливість економіки Сакартвело, коли попри заявлену диверсифікацію на практиці ми бачимо зворотнє.

У цілому повномасштабне вторгнення РФ в Україну у 2022 році, як вже зазначалось раніше, спричинило хвилю зближення економіки між Кремлем та Тбілісі, так як відбулась масова релокація громадян Росії. Дані TIG засвідчують реєстрацію 6 539 нових компаній (заснованих росіянами) за перші 6 місяців 2023 року, а загалом з початку війни їх було зафіксовано 21 326 (станом на вересень 2023 року) (TI Georgia, 2023). А у червні 2024 року CELIS Institute опублікували дані стосовно 37 400 компаній, тридцять тисяч з яких зареєстровані після 2022 року (Maisuradze & Gvelesiani, 2025). Така інфільтрація відображається не дуже позитивно для картвелів та їхнього бізнесу. Наприклад Маріам Качкашвілі, Ето Міделашвілі і Айдан Юсіф зафіксували системне витіснення місцевих підприємців у сферах гастрономії, готельного бізнесу та ІТ. Мігранти з Росії користуючись податковими пільгами (при реєстрації як індивідуальні підприємці або власники малого бізнесу) почали масово відкривати свої заклади харчування та офіси, чим спровокували підвищення оренди та загострили конкуренцію серед місцевих підприємств. Індіра Ебралідзе, власниця кафе «Poni da Daini» у Батумі, стурбовано наголосила: «90% усіх кафе у старій частині Батумі належать окупантам [після короткої війни 2008 року Росія окупувала 20% території Грузії]. Російські туристи знають, де поїсти, оскільки заздалегідь отримують адреси електронною поштою... [Минулого року] пік сезону, можна сказати, був повним провалом» (Kachkachashvili, Midelashvili, Yusif, 2026). Існує певна категорія російських туристів та мігрантів характерним для яких є мовний етноцентризм. Я би охарактеризувала це як неповагу до особливості країн, які ти відвідуєш. Прикладом слугуватимуть 3 кейси. Перший зафіксували журналісти під час прогулянки вулицею з Ебралідзе: вона зайшла в декілька закладів і захотіла грузинською

замовити каву, на що численно чула відповіді російською, що її не розуміють (Kachkachashvili, Midelashvili, Yusif, 2026). Припущення, що це могли бути і картвели – дещо недосконале, адже дві респондентки Голетіані та Маргіані зазначали, що переважно грузини негативно реагують на російську та зазначили про важливість грузинської для них. «У нас є природний механізм самозахисту. Частина грузинів не дуже добре розмовляють російською, а більшість із них взагалі не розмовляють. А російська для нас – дуже-дуже складна мова. Це видно з акценту, це не жарт. Для нас грузинська мова – важливий інструмент. Не знаючи грузинської, неможливо жити в Грузії. До того ж ті, хто особливо проживає у великих містах, ніколи не розмовлятимуть з вами російською, бо це російська. І вони можуть бути дуже агресивно налаштованими», – розповіла Тінна Голетіані (Додаток В). «Цього літа я дивилась відео, в якому іноземні мандрівники приїхали до Грузії. І деякі з цих західних мандрівників розмовляють російською: з таксистом, якимось селянином тощо. І вони розмовляють з ними російською. Було прикро бачити, з яким ентузіазмом ці люди розмовляють з цими іноземцями російською. Але з іншого боку, це єдина мова, якою вони можуть розмовляти. Тож той факт, що старше покоління грузинів розмовляє російською з російськими туристами, ще не означає, що грузини люблять росіян. Моє покоління з ними не розмовляє. ... Коли вони (росіяни) підходять до мене і кажуть «привіт» безпосередньо російською, ми відповідаємо: «Вибачте, я не розмовляю російською». А мій професор жартував, що ми повинні відповідати їм: «Вибачте, я не розмовляю польською», щоб вони були впевнені, що ми навіть не знаємо, якою мовою вони розмовляють. Наше покоління дбає про те, щоб вони не почувалися бажаними гостями чи як вдома, розумієте?», – доповнює цей факт Русудан Маргіані (Додаток Г). Також Голетіані пояснює такий потік туристів з РФ тим, що росіяни вважають, що Сакартвело – це країна, насичена веселощами та відпочинком, хоча насправді це не так. «По-перше, це дуже дорога країна. Це як європейська країна, але без європейського сервісу. Плюс там тебе ненавидять як росіянина. Були періоди, коли, виходячи на вулицю, всі розмовляли російською. Зараз це не так. І вони завжди скаржилися: «О, вони ворожі щодо росіян. Тут дуже дорого. Вони

ніколи не посміхаються». Це правда. Але якщо тобі не подобається – їдь. Крім того купувати землю стає все складніше, бо на нас накладено обмеження», – зазначає Голетіані (Додаток В). Тож у підсумку картвелам дійсно з багатьох аспектів важко сприймати позитивно такий потік туристів/мігрантів з росії, попри часто відзначену гостинність, як елемент менталітету. Більше того статистика (за 2022–2023 роки) все ж свідчить про саме мігрантів, ніж туристів, адже 96% зареєстрованих компаній є індивідуальними підприємствами (Jam News, 2023). Ще одна тема, яка викликає стурбованість це ризик використання території Сакартвело для обходу міжнародних санкцій проти росії. З початку 2022 року експорт (грузинський) стрімко зріс на 6,3% здебільшого завдяки 4,4 кратному збільшенню реекспорту автомобілів (TI Georgia, 2022).

Партія «Грузинська мрія» ігнорує ризики зростання економічної залежності від росії, перебільшуючи вигоди від зближення. Вона посиляється на туристичний потік та зростання торгівлі, як свідчення прагматичного успіху, враховуючи те, що попередні представники влади намагались цілеспрямовано мінімізувати цю підконтрольність рф (Barateli, 2023). Глибша економічна залежність загрожує незалежному проведенню зовнішньої політики держави в майбутньому. Як було продемонстровано вище, росія дійсно має вплив та тиск у економічному вимірі на незалежні держави, що дозволяє їй «віддавати накази» для власної вигоди та задоволення потреб. Народ росії спричиняє дискомфорт для проживання картвелів і можна сказати проводить таким чином «повільну окупацію» території. А представники влади рф тільки зайвий раз радо користуються пропагандистськими наративами переваг економічної співпраці між двома державами. «Схоже, що грузинська сторона також зацікавлена в конструктивних відносинах з росією, ця взаємодія є «одним із ключових факторів» «безпрецедентного» економічного зростання Грузії», – заявила речниця МЗС росії марія захарова під час прес-конференції 25 березня 2026 року у москві. Також вона екстраполювала на тому, що загалом на країни СНД припадає 70% грузинського експорту, що є суттєво вищою часткою у порівнянні з державами ЄС (Civil Georgia, 2026).

3.3. Політика партії «Грузинська мрія» у відносинах із росією

Громадський рух «Грузинська мрія» був заснований у грудні 2011 року Бідзіною Іванішвілі, який відомий як необраний та безвідповідальний мільярдер-олігарх, який фактично контролює Грузію (TI Georgia, 2024b). Частина його статків зароблена в російській федерації в 90-х на металургії та банківській справі становить близько 5 мільярдів доларів, що є еквівалентним до 20% ВВП Сакартвело, і за даними Forbes окреслює як найбагатшу людину Грузії (Forbes, 2026). «Це був дуже довгостроковий проєкт росії, в якому брав участь Бідзіна Іванішвілі – справжня зірка виборчої кампанії, який, справді, говорив населенню дуже багатообіцяючі та надзвичайно європейські речі. Однак водночас я завжди нагадувала собі одну річ: він казав, що продає акції, але я в це не вірю. На той час він був найбільшим індивідуальним акціонером «газпрому». Ви уявляєте, про що ми говоримо? По-перше, хто може бути акціонером «газпрому»? Кому це дозволено? А по-друге, найбільший індивідуальний акціонер. На жаль, я не дуже вірю в магію. Я вважаю, що все відбувається з якоїсь причини. Тож, на мій погляд, це був дуже довгостроковий проєкт його залучення до суспільного життя Грузії, поступового зміцнення його позицій та впливу», – підкреслила Тінна Голетіані (Додаток В). Ще у 2011 році експерти вже розцінювали створення такого руху, як наміри опозиції контролювати парламент, адже там переважав «Об'єднаний рух Грузії» – Міхеїла Саакашвілі. І попри те, що влада тоді позбавила Іванішвілі грузинського громадянства, він не зупинявся у своїх намірах (Зілгалов, 2011). У 2012 році він, користуючись своїми ресурсами, об'єднав опозицію задля перемоги над «Об'єднаним рухом Грузії» на ключових парламентських виборах. Коаліція партій поступово розпалася, а деякі впливові учасники усунені завдяки сфабрикованим судовим справам. Водночас сама «Грузинська мрія», перебуваючи під неформальним впливом Іванішвілі, змогла поступово посилити контроль над ключовими державними інституціями та гілками влади. Попри те, що Іванішвілі обіймав посаду прем'єр-міністра лише у 2012–2013 роках, надалі він не займав

офіційних державних посад і не брав безпосередньої участі у виборах (TI Georgia, 2024b).

«Від сьогодні на майбутнє ми прагнемо до розбудови держави, де порядність, гідність і професіоналізм створять фундамент для успіху, як кожного громадянина, так і держави в цілому. Ми прагнемо отримати довіру від наших абхазьких та осетинських співвітчизників для відновлення територіальної цілісності Грузії; гарантування зайнятості наших громадян з гідної платнею, при створенні справжнього правосуддя та зміцненні сподівань і віри наших громадян; утвердження цінностей західної демократії та інтеграції в євроатлантичні структури – замість того, щоб лише імітувати рух до Європи», – з такими обіцянками виступив Бідзіна Іванішвілі у 2011 році (Зілгалов, 2011). Водночас із заявленим курсом євроінтеграції була й присутня риторика нормалізації відносин з рф. Під час виступу у місті Горі на демонстрації прихильників його коаліції, він заявив: «Наша позиція щодо росії має бути політично коректною, але принциповою, на відміну від позиції нинішньої влади, яка діє без принципів» (Eurasia review, 2012). Після перемоги на виборах Іванішвілі зазначив: «Я не маю ілюзій щодо того, що нам вдасться дуже швидко налагодити відносини з росією. Я мрію про добрі стосунки з нашим великим сусідом, але це слід робити поступово», під час весняної сесії ПАРЄ у 2013 році (TASS, 2013).

Такий дискурс був схвалений кремлем. У жовтні 2012 року речник мзс росії олександр лукашевич зазначив, що москва розраховує на нормалізацію грузинсько-російських відносин після виборів, однак зауважив, що збирається оцінювати дії, а не лише слова (RFERL, 2012). Під час інтерв'ю російській газеті «труд» у 2020 році, міністр закордонних справ рф сергій лавров ретроспективно підтвердив цю взаємність: «Ми повністю підтримуємо курс, започаткований «Грузинською мрією – Демократичною Грузією» у 2012 році щодо нормалізації двосторонніх відносин», додавши, однак, що «нашим грузинським партнерам, які періодично розігрують антиросійську карту в опортуністичних цілях, явно бракує послідовності в цьому плані» (Civil Georgia, 2020). У грудні 2012 року відбулась перша зустріч у Женеві між спецпредставником грузинського прем'єра Зурабом Абашидзе та заступником

міністра закордонних справ росії григорієм карасіним. Так виник так званий «формат Абашидзе–карасіна», який був єдиним офіційним каналом двостороннього діалогу між двома країнами (Civil Georgia, 2012a). При цьому «Грузинська мрія» у цей період зберігала офіційно проєвропейський курс, адже вже у 2014 року було підписано Угоду про асоціацію з ЄС (Civil.Ge (old), 2014).

Момент, коли «Грузинська мрія» практично дозволила втрутитись у державну внутрішню політику є «ніч гаврилова». Передумовами стало те, що 20 червня 2019 року депутат державної думи рф сергій гаврилов, (який раніше підтримував незалежність територій Абхазії та Південної Осетії) відкрив засідання Міжпарламентської асамблеї православних країн у Тбілісі, зайнявши крісло спікера грузинського парламенту і виступивши російською мовою. Зрештою це викликало обурення в суспільстві і відбулись масові протести, під час яких поліція застосовувала гумові кулі та сльозогінний газ. Протестувальники закликали до відставки тодішнього спікера Іраклія Кобахідзе (теперішнього прем'єр міністра) (Civil Georgia, 2024a). Партія намагалась маніпулювати наративами. Леван Кахішвілі відстежив 3 основні тенденції у публічних заявах «ГМ» до застосування сили з боку поліції: визнання провини, заперечення провини та перекладання провини на інших. Також він акцентує увагу на тому, що саме визнання провини було домінуючою комунікаційною стратегією, коли правляча партія намагалась осмислити інцидент з гавриловим і донести це до громадськості. Вони намагались назвати інцидент помилковим: «Сталася обурлива помилка... Організатори повинні вибачитися та пояснити грузинському суспільству, що сталося і чому», – заявив тоді мер Тбілісі Каха Каладзе. У липні Бідзіна Іванішвілі засвідчив, що вважає виправданою реакцію народу, але не вбачає ані злочину, ані важливості у візиті гаврилова, більше того «галас» навколо нього підняли саме «Єдиний національний рух» через незначну «протокольну помилку» (Kakhishvili, 2019). І тут насправді виникає парадокс. Партія наче публічно вибачилась та визнала проблему, але при цьому уникла будь-якої змістовної критики росії.

Повторно повертаючись до теми повномасштабного вторгнення росії в Україну у 2022 році та публічної заяви прем'єр-міністра Іраклія Гарібашвілі щодо

неприєднання до санкцій проти рф, варто зауважити про відкликання українського посла з Тбілісі, на що голова «ГМ» відреагував негативно. Він звинуватив Україну у веденні «подвійних стандартів» (пояснюючи, що Грузія не єдина країна, яка відмовилась від санкцій і від надсилання добровольців в Україну) таким рішенням, проте зацентрував на продовженні підтримки через гуманітарну та політичну сферу: «Для нас Україна – це не Міхеїл Саакашвілі, Зураб Адейшвілі, Гія Лорткіпанідзе чи Давіт Арахамія, а насамперед український народ, який заслуговує на суверенітет, територіальну цілісність, незалежність і свободу» (Civil Georgia, 2022b). Окремої уваги у аспекті підтримки України на той час, заслуговує реакція тисячі картвелів, які вже на наступний день від початку проголошеної війни, вийшли на демонстрацію маршем для висловлення солідарності з Україною (Civil Georgia, 2022). У травні 2022 року на засіданні парламенту, під час якого опозиція намагалась поставити під сумнів урядову позицію щодо санкцій, Гарібашвілі відповів опозиційним депутатам, захищаючи курс уряду (Civil Georgia, 2022a). Ця риторика згодом була повторно відтворена під час Катарського економічного форуму у травні 2023 року, де Гарібашвілі знову повторив, що запровадження санкцій «знищило б економіку Грузії» (Civil Georgia, 2023). Нейтральна позиція москву задовільнила, у результаті чого був скасований візовий режим та відновлено авіасполучення з Сакартвело (Civil Georgia, 2023a). Проведений аналіз висловлювань Кобахідзе, Європейською радою з міжнародних відносин у період між лютим та липнем 2022 року, продемонстрував, що він зробив лише 9 критичних коментарів на адресу росії, і водночас 57 стосовно Заходу та 26 про Україну (Genté, 2022).

Василь Сіхарулідзе зазначає, що «глибина російського впливу в межах грузинської політичної еліти була різночасно виявлена у квітні 2024 року, коли Іванішвілі стверджував, що вторгнення росії до Грузії та України були організовані «Глобальною партією війни» на Заході (Sikharulidze, 2025). Продовжуючи думку, Бека Чедія стверджує, що це насправді є «відтворенням кремлівської риторики», адже Москва трактує початок війни з Сакартвело у 2008 році, як підбурюванням зі сторони заходу у нападі на Цхінвалі (Chedia, 2024). «Грузинська мрія» з кожним

роком наче менше і менше приховує факт зв'язків із москвою, хоча риторика та дії партії наочно свідчать про зворотнє. На початку політичної кар'єри було заявлено про стійкість намірів євроінтеграції, але моментами це почало змінюватись у антизахідний дискурс, який співпадає з наративами російської влади. Так як Сакартвело є парламентською республікою – її зовнішньополітичні дії залежать від цієї партії, а якщо вона керується продиктованими умовами росії, то її суверенітет перебуває у небезпеці.

3.4. Російська пропаганда та дезінформація у Грузії як складова гібридної стратегії рф

Одним із чергових випадків використання дезінформації кремля стала російсько-грузинська війна у серпні 2008 року, у якій було поєднання конвенційних бойових дій з кіберопераційним компонентом впливу (Chitadze, 2024, ст. 126). Тоді ж вона випробувала техніку впливу на міжнародне сприйняття агресії, яку згодом реалізувала у війні з Україною (Seskuria, 2021). Пізніше, маючи практичний досвід застосування на двох майданчиках вона розпочала застосування ще більш узгодженої кампанії дезінформації проти Сакартвело. Особливо це загострилось через продовження бажання євроінтеграції обох держав, незважаючи на військові втручання. Станом на 2019 рік, Іраклій Сірбіладзе, виокремив такі підходи: військовий варіант, у який входить війна, окупація територій, так звана «бордеризація» (процес встановлення огорож із колючого дроту та колючої стрічки, так званих «прикордонних» знаків та інших штучних перешкод уздовж ліній окупації в Абхазії та Цхінвальському районі (MFA Georgia, 2016)) та його негативні наслідки; викрадення та утримання грузинських громадян російськими окупаційними силами, прикладом якого слугував відомий грузинський лікар-травматолог, Важа Гаприндашвілі; заборона на авіаперельоти, у відповідь на антикремлівські протести в червні 2019 року (Sirbiladze, 2019, ст. 18). Натія Сескурія стверджує, що росія вдається до такої тактики задля зміни європейських

та євроатлантичних зовнішньополітичних прагнень Сакартвело і становить екзистенційну загрозу національній безпеці (Seskuria, 2021).

Парадоксально, що міністр закордонних справ рф славров, під час першого форуму молодих дипломатів країн СНД, який проходив у квітні 2014 року в Москві, на питання: «З огляду на те, що Женевські угоди не реалізуються, які дипломатичні заходи можуть бути вжиті? Як російська федерація може захистити свою позицію у західному інформаційному просторі та донести до громадськості інтереси російськомовного населення Південного Сходу України?», – відповів: «Спосіб лише один – прагнути говорити правду». Свою правду він демонструє у темі з Грузією на тому ж форумі, стверджуючи, що Саакашвілі був проєктом Америки: «Американці вклалися в нього на повну. Це був частково віртуальний геополітичний проєкт. Але оскільки США заявили, що він – світильник демократії, то проєкт, на жаль, з віртуального став реальним і призвів до подій у серпні 2008 року. Величезну роль у тому, що М. Саакашвілі прийняв неадекватне рішення застосувати зброю проти власного народу, зіграла заява Північноатлантичного альянсу» (MFA rf, 2014). Тут пропаганда полягає у іміджі невинності за вторгнення на території Грузії у 2008 році, перекладаючи усю провину на тодішнього грузинського президента. Ба більше, достовірних підтверджень факту «американського проєкту» – немає, тож це безпідставне твердження. Через місяць лавров трактував причину війни наступним чином: «З практичної точки зору насіння нинішньої кризи було посіяно у квітні 2008 року під час саміту НАТО в Бухаресті, коли у своїй декларації лідери країн-членів НАТО заявили, що Грузія та Україна стануть членами Альянсу. Кілька місяців по тому президент М. Саакашвілі, який, з огляду на його характер, сприйняв це дуже емоційно, вирішив, що отримав ліцензію на напад на власний народ і вирішення конфлікту в Південній Осетії силою» (MFA rf, 2014a). Чинний президент рф путін, під час прес-конференції за підсумками російсько-французьких переговорів 8 лютого 2022 року, заявив: «Ми також маємо будувати безпеку, поважаючи суверенітет і незалежність держав, які не є членами ЄС чи НАТО, але розташовані в цьому регіоні. Це, наприклад, Білорусь, Україна, звичайно ж, Грузія, Молдова — країни, чий

суверенітет і незалежність мають поважатися, бо це теж частина нашої колективної безпеки. Це також слід враховувати» (president of russia, 2022). У цьому контексті виникає невідповідність словам та діям, адже вже через 16 днів він оголосив про початок дій так званої «спеціальної військової операції» на території України. Але навіть не враховуючи розгорнуту війну у 2022 році, минулі дії стосовно Грузії та України також суперечать проголошеній позиції. Також Тамар Кінцурашвілі під час дослідження антизахідної пропаганди в 2019 році виокремила російський наратив про використання Грузії Сполученими Штатами Америки, як базу проти рф. Вона пояснює, що він має на меті поширення теорії, що Грузія, насправді, є жертвою протистояння США та росії, і що сторонами конфлікту є не Грузія та росія, а великі імперії, які змагаються між собою за сфери впливу. Враховуючи дискурс, який стосується Саакашвілі і його «проект з Америкою», росія наголошувала, що уряд Грузії у 2008 році заохочували США розпочати війну з росією та що США не зацікавлені у врегулюванні конфліктів і не схвалюють прямий діалог уряду Грузії з росією (Kintsurashvili, 2019, ст. 13).

Релігійний аспект та традиційні цінності також властиві клемлівським заявам. Варданян та Золян підкреслюють, що росіяни його використовують для наративів про бажання аморальних глобалістів знищити та підкорити православних християн з їхніми традиційними цінностями. Вони доповнюють, що певні грузинські пропагандисти також активно просувають ідею, що картвелів з росією пов'язує єдина віра та спільні традиційні цінності та повторюють російські тези стосовно глобалістів (Vardanyan & Zolyan, 2023, ст. 20). Іраклі Сірбіладзе окреслює цілі такої дезінформації як зображення рф як рятівника консервативних цінностей (сім'я, традиції, релігія тощо) і звинувачення Заходу у загрозі цим цінностям. Такі повідомлення, на жаль, підтримуються частиною духовенств у Сакартвело: «Захід нав'язує гомосексуалізм»; «Захід бореться проти православного християнства»; «Захід бореться проти сімейних традицій»; та «Угода про асоціацію з ЄС підкорює Грузію» (Sirbiladze, 2019, ст. 17).

Каналами для поширення дезінформації можна виділити «russia today» (rt), «sputnik» та «перший канал». Тематику на цих каналах слугують обговорення

відносин між НАТО, ЄС та Грузією, незаконної окупації територій Сакартвело тощо. І вони звичайно демонструються у антизахідному вимірі (Sirbiladze, 2019, ст. 15). Також був зафіксований кейс з Telegram, коли російська дезінформаційна платформа, пов'язана з російськими розвідувальними службами «newsfront», використовувала свої ресурси задля пропаганди наративу про майбутній «переворот», організований Заходом під час виборів (Buziashvili, 2024). Відкриттям є роль внутрішніх грузинських медіа, пов'язаних із «Грузинською мрією», у відтворенні кремлівських наративів. Дослідження EUvsDisinfo (2025) встановлює, що телеканали «Imedi TV» та «POSTV» послідовно відтворювали наративи служби зовнішньої розвідки росії ще до або відразу після їх офіційного оприлюднення, часто використовуючи постановочні або неперифіковані відеоматеріали для надання наративам видимості достовірності (EUvsDisinfo, 2025). Під час протестів навесні 2024 року канали «Imedi» і «POSTV» швидко розпочали делегітимізацію демонстрантів, транслюючи матеріали під назвою «Спільні ознаки кольорової революції». І це відбувалось ще до того, як аналогічне повідомлення сзр було офіційно оприлюднено (EUvsDisinfo, 2025). Дослідники встановлюють, що «наявні докази вказують на те, що партія «Грузинська мрія» та її основні пропагандистські платформи фактично виступають інструментами російської служби зовнішньої розвідки в Грузії. Наведені приклади показують, що пропаганда кремля та «Грузинської мрії» не лише поширює однакові наративи, а й використовує схожі тактики, що свідчить не тільки про значну збіжність інтересів, а й про можливу координацію дій» (EUvsDisinfo, 2025). Тобто головним ретранслятором кремлівської пропаганди в Сакартвело є сама ж партія.

Серед наслідків цієї пропаганди для суспільства можна виокремити 3 рівні впливу. На рівні суспільної свідомості дезінформаційні кампанії формують атмосферу невизначеності й недовіри, у якій громадяни втрачають здатність розрізняти перевірену інформацію і маніпуляцію. Дослідниці Ізабелла Вілкінсон та Тамар Деканосідзе встановили, що грузинське суспільство є особливо вразливим до кремлівської дезінформації через зростаючі економічні зв'язки з росією і усталену присутність «Грузинської мрії» і що досвід України мав слугувати для

Тбілісі сигналом для термінового нарощування стійкості (Wilkinson & Dekanosidze, 2023). На рівні інституційного середовища дезінформація підриває позиції незалежних медіа і організацій громадянського суспільства, зображуючи їх «іноземними агентами» і «інструментами зовнішнього втручання». Закон про «іноагентів» 2024 року є прямим інституційним втіленням цього наративу. Він юридично закріпив фрейм «зовнішнього агента» стосовно НУО та медіа, що отримують фінансування з-за кордону, і тим самим, на думку Ави Біссот, завдав удару саме по тих інститутах, які слугували головним інструментом протидії російській дезінформації (Bissot, 2026). Пропаганда рф системна та цілеспрямована, адже кожен наратив несе собою стратегію підриву суспільної стійкості Сакартвело. Ускладнюючим фактором є підтримка діючої партії цих наративів, адже це доповнює окрім зовнішньої загрози, внутрішньополітичний чинник, що потребує рішучої та термінової реакції ЄС.

ВИСНОВКИ

Зовнішня політика Сакартвело щодо російської федерації у досліджуваній період слугує показовим прикладом адаптації малої держави до умов системного тиску зі сторони сильнішого актора. Трансформація зовнішньої політики відбувається на тлі геополітичного розташування, внутрішньополітичної стратегії діючої партії, економічної залежності та суспільних прагнень, які системно мають розбіжності з фактичним курсом. Завдяки вивченню дефініції зовнішньої політики розкрито сутність її формування Грузією. Вона полягає у цілеспрямованій діяльності держави, як раціонального актора на світовому політичному ландшафті, крізь призму захисту її національних інтересів та безпеки. При спостереженні суперечливих рішень з боку Сакартвело, варто враховувати, що вона може діяти всупереч ідеологіям, адже саме таким чином проявляється досягнення власних цілей. Також поняття зовнішньої політики можна розглядати як результат процесу прийняття рішень конкретними суб'єктами, які діють від імені держави, а у цьому випадку ними виступають представники «Грузинської мрії». Тож її формування може залежати як від зовнішніх, так і від внутрішніх чинників. У кейсі зовнішньополітичного курсу Грузії визначається необхідність у балансуванні між стратегічним орієнтиром розвитку та постійним впливом росії. Доповнюють аналіз природи визначення такого курсу теорія неореалізму та концепція хеджування. Перша пояснює факт поведінки структурних одиниць системи, як прагнення до виживання у системі анархії, яка в таких умовах не завжди функціонує досконалим. Інша передбачає набір стратегій малих держав, які орієнтовані на уникнення випадків, коли перед нею постає вибір між балансуванням, нейтралітетом чи приєднанням до потужної сили. Відповідно ці теоретичні рамки дозволяють експлікувати чому Грузія діє обмежено у формуванні свого зовнішньополітичного курсу у відносинах з рф. Вони дали можливість розглянути дії держави не лише крізь призму безпекових і правових категорій, але й у ширшому контексті стратегічного мислення та логіки прийняття рішень. В роботі застосовується поєднання комплексних методологій з якісними підходами. Зокрема, використано

метод кейс-стаді для аналізу окремих етапів взаємодії між державами, що дозволило детально простежити зміну зовнішньополітичних рішень у конкретних випадках. Критичний дискурс-аналіз застосовано для виявлення визначальних наративів партії «Грузинська мрія» у політичному та медійному середовищі, пов'язаних із формуванням ставлення до росії. Якісний контент-аналіз дав змогу систематизувати ключові теми та тенденції у публічних заявах, інтерв'ю та офіційних документах. Додатково проведені напівструктуровані експертні інтерв'ю дозволили врахувати позиції респонденток щодо чинників трансформації зовнішньої політики Сакартвело та поглибити інтерпретацію отриманих результатів.

Доведено, що російська агресія проти Грузії у 2008 році та України у 2014 році, була реалізована за спільною стратегічною логікою, проте мала відмінність суто у тривалості та масштабах. Під час ведення обох війн російська федерація скористалась приводом олімпійських ігор, що дозволяло їй виправдовувати передислокацію своєї військової техніки та збройних сил. Спільним є також екстраполяція фактами «захисту населення», що згодом висвітлювалось під виглядом «спасателя» від влади або загалом фактичної країни. Відбувалась так звана «бордеризація» обох територій, чим поступово розширювала лінії розмежування вглиб підконтрольної супротивнику території без формального оголошення нових військових дій. Закономірним є й пропаганда та негативне підбурювання громади в цих регіонах, а також стабільна підміна історичних фактів, які не відповідають дійсності ходу дій. Як би російська влада не запевняла у повазі до суверенітету та інтересів іншої держави – бажання вступу до НАТО та ЄС обох країн, сприймалися негативно. Відмінністю є перехід від прямих військових дій до нарощування економічних і туристичних зв'язків як інструменту м'якого зв'язування в Сакартвело. В Україні росія не продемонструвала такого переходу, що підтверджує повномасштабне вторгнення в 2022 році.

Встановлено, що торговельно-економічні відносини між Грузією та росією функціонують як дворівневий інструмент політичної маніпуляції. По-перше, заборона імпорту грузинського вина і мінеральних вод у 2006 році, маніпуляції з

цінами на газ, транспортне ембарго, продемонстрували здатність москви завдавати відчутних економічних втрат для досягнення зовнішньополітичних цілей. По-друге, після 2022 року відбулось різке збільшення туристичного потоку (біля 1,9 мільйона осіб у 2024 році), реєстрація понад 37 400 компаній громадянами росії, концентрація 37% усіх іноземних депозитів у грузинській банківській системі, тощо. Було виявлено, що загальний дохід Сакартвело від рф (через перекази, туризм та товарний експорт) сягнув 3,1 мільярда доларів, що є орієнтовно 14% її ВВП. З'ясовано, що ця «позитивна залежність» формує матеріальні стимули для збереження курсу орієнтованого на росію і унеможливорює для будь-якого майбутнього уряду різкий зовнішньополітичний розворот без прийнятних економічних втрат.

Виявлено, що зовнішньополітичний курс «Грузинської мрії» визначається взаємодією трьох груп чинників, жоден із яких не є достатнім для пояснення трансформації самостійно. Першим таким чинником виступає асиметричний тиск з боку кремля, що включає постійну загрозу відновлення конфлікту, економічні важелі та інформаційні операції. Другим визначено особисту залежність засновника партії Іванішвілі від зв'язків, сформованих у росії, та зацікавленість правлячого угруповання у збереженні влади без реальної демократичної підзвітності, тобто без тих інституційних реформ, яких вимагає ЄС. І останнім є умова, за якої більшість картвелів підтримують курс євроінтеграції, за рахунок чого партія не змогла відкрито відмовитись від євроінтеграційної риторики аж до 2024 року, тому було реалізовано проросійський курс під прикриттям декларативно проєвропейських заяв, що згодом взагалі завершилось тимчасовим припиненням вступу до ЄС аж до 2028 року.

Класифіковано кілька системних кремлівських наративів у Сакартвело: будь-які масові протести чи просто незгода зближення з москвою охарактеризовуються як перевороти організовані США або ЄС (особливо це виражають заяви про Саакашвілі, як американський проєкт та вороже російське ставлення до НАТО); «страх перед війною» – наратив, який був виражений через білборди у 2024 році, у ході виборчої кампанії «Грузинської мрії», на яких зображалось порівняння

зруйнованих українських міст росією та мирних грузинських, задля показової ілюстрації типу «що буде з Грузією у разі вибору курсу євроінтеграції» (такі ж аргументи були озвучені під час відмови від санкцій застосованих до рф у 2022 році); «загроза традиційним цінностям» – євроінтеграція подавалась як виклик православній ідентичності та грузинським традиціям, на противагу росії яка знову «спасатель», тільки цього разу консервативних цінностей. Встановлено, що загостренням цієї пропаганди є інтеграція вищеперелічених наративів у внутрішній інформаційний простір через медіаплатформи, пов'язані з «Грузинською мрією», що ускладнює ситуацію з лише зовнішньої загрози на внутрішню. Зафіксовано підтверджені випадки, коли ці медіа відтворювали наративи служби зовнішньої розвідки рф ще до їх офіційного оприлюднення.

Насамкінець результати дослідження довели, що трансформація зовнішньої політики Сакартвелло щодо росії у 2014–2024 роках, не є ані виключно вимушеною реакцією малої держави на геополітичний тиск, ані простим наслідком проросійської орієнтації правлячої еліти. Це сукупність посилення обох чинників: структурний тиск москви і внутрішня логіка «Грузинської мрії», зацікавленої у такому зовнішньополітичному середовищі. Показовим індикатором цієї взаємозалежності є те, що позитивні оцінки грузинського курсу з боку москви, зафіксовані у заявах лаврова, захарової, путіна тощо, збігаються хронологічно з рішеннями грузинської партії, що Захід розцінює як відступ від демократичних зобов'язань. Грузинське суспільство при цьому залишається проєвропейським, що засвідчують масові протести у 2023–2024 роках. тривалістю понад 85 днів і які доводять, що розрив між суспільними прагненнями і урядовим курсом не є тимчасовою кон'юктурою, а радше центральним конфліктом грузинської політики на перспективу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бульвінський, А. Г. (ред.). (2020). Інтеграційні виміри трансформації пострадянського простору: монографія. ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України».
<https://ivinas.gov.ua/publikatsiji/novi-vydannia-instytutu/intehratsiini-vymiry-transformatsii-postradianskoho-prostoru-monohrafiia-za-redaktsiieiu-kandydata-istorychnykh-nauk-dotsenta-ah-bulvinskoho.html>
2. Гай–Нижник, П. (2017). Окупація та анексія Криму російською федерацією у 2014 р. як акт агресії проти України: перебіг вторгнення і свідчення міжнародного злочину. *Збірник наукових праць: «Гілея: науковий вісник»*, (118), 110–125. http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2017_118_28
3. Денисенко, В. (2019). Зрив підписання угоди про асоціацію України та ЄС (жовтень–листопад 2013 р.). *Сумська старовина*, (55), 30–45.
<https://doi.org/10.21272/starovyna.2019.55.3>
4. Іванов, О. (2020). «Георгіївський трактат» 1783 р. про союз російської імперії та Грузії: російська пропаганда й історико-правова реальність. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*, 1(47), 5–7.
<https://doi.org/10.32841/2307-1745.2020.47-1.1>
5. Кіссінджер, Г. (2017). *Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті* (Н. Коваль, Пер.). Наш формат.
6. Шумський, І. (2020). Значення Вестфальського миру 1648 року в формуванні системи міжнародних відносин. *Альманах Міжнародного права*, (26), 11–16. <https://doi.org/10.32841/ILA.2021.26.02>
7. Cameron, D. (2001). *Working with spoken discourse*. SAGE Publications.
8. Cheng-Chwee, K. (2008). The Essence of Hedging: Malaysia and Singapore's Response to a Rising China. *Contemporary Southeast Asia*, 30(2), 159–185.
<https://doi.org/10.1355/cs30-2a>

9. Chitadze, N. (2024). Hybrid Warfare in the Black Sea Region: russian Information-Psychological Operations in Georgia. *Connections: The Quarterly Journal*, 23(1), 119–131. <https://doi.org/10.11610/connections.23.1.14>
10. Dolidze, V. (2006). Power, revolution, and business in post-revolutionary Georgia (part two). *Central asia and the caucasus*, (3(39)), 1–9. <https://www.ca-c.org/index.php/cac/article/view/913/820>
11. EEAS. (2024, 23 січня). *2nd EEAS Report on Foreign Information Manipulation and Interference Threats*. European Union external action. https://www.eeas.europa.eu/eeas/2nd-eeas-report-foreign-information-manipulation-and-interference-threats_en
12. Goh, E. (2005). *Meeting the China Challenge: The U.S. in Southeast Asian Regional Security Strategies*. East-West Center Washington.
13. Government of Georgia. (2008). Russian aggression of Georgia: Six point peace plan. State Ministry for Reconciliation and Civic Equality of Georgia. <https://smr.gov.ge/uploads/prev/9bbbc7.pdf>
14. Gray David E. (2014). *Doing Research in the Real World*, Sage Publications. <https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/doing-research-in-the-real-world/book281460>
15. Gustavsson, J. (1999). How Should We Study Foreign Policy Change? *Cooperation and Conflict*, 34(1), 73–95. <http://www.jstor.org/stable/45083937>
16. Kintsurashvili, T. (2019). Anti-Western Propaganda. *Media Development Foundation Tamar Kintsurashvili*.
17. Krusch, M. (2024, 8 квітня). *Public Diplomacy or Information Warfare? Russia's Strategic Communication in Georgia - The Defence Horizon Journal*. The Defence Horizon Journal. <https://tdhj.org/blog/post/information-warfare-russia-georgia/>
18. Laçiner, S. (2022). Russia - Ukraine War: Was It Inevitable? *ResearchGate*. https://www.researchgate.net/publication/369594892_Russia_-_Ukraine_War_Was_It_Inevitable.

19. Lebanidze, B., & Kakachia, K. (2025, 27 липня). *The Price of Coercion: Economic Considerations in Russia's Foreign Policy*. Sage Journals.
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/18793665251362856>
20. Locke, J. (2003). *Second treatise of government*. Hackett Publishing Company, Indianapolis and Cambridge. https://www.gutenberg.org/files/7370/7370-h/7370-h.htm#CHAPTER_XII (Оригінал опубліковано 1690 р.)
21. Locoman, E., & Lau, R. R. (2024). Narratives of conflict: Russian media's evolving treatment of Ukraine (2013–2022). *Media, War & Conflict*, 18(3), 325–347.
<https://doi.org/10.1177/17506352241257053>
22. MFA Georgia. (2016). *Third Quarterly Report of the Ministry of Foreign Affairs of Georgia on the Human Rights Situation in the Occupied Regions of Georgia*.
შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატი (Office of the State Minister of Georgia for Reconciliation and Civic Equality).
https://smr.gov.ge/uploads/prev/VII_1b08da4c.pdf
23. Morgenthau, H. J. (1949). *Politics Among Nations The Struggle For Power And Peace*. ALFRED A. KNOPE.
24. Schreier, M. (2012). *Qualitative Content Analysis in Practice*. Sage Publications (CA).
25. Seskuria, N. (2021, 21 вересня). *Russia's "Hybrid Aggression" against Georgia: The Use of Local and External Tools*. Center for Strategic and International Studies.
<https://www.csis.org/analysis/russias-hybrid-aggression-against-georgia-use-local-and-external-tools>
26. Siddi, M. (2012). A short history of the Georgian-Abkhaz conflict from its origins to the 2008 war. *ResearchGate Logo*, 4–5.
https://www.researchgate.net/publication/265152423_A_short_history_of_the_Georgian-Abkhaz_conflict_from_its_origins_to_the_2008_war

27. Sirbiladze, I. (2019). Russia's Disinformation Campaigns in Georgia: A Study of State and Civil Society Response. *PMC Research Center*.
28. Snyder, R. C., Bruck, H. W., & Sapin, B. M. (1962). The decision-making approach to the study of international politics. *Foreign policy decision-making: An approach to the study of international politics*, 199–206.
29. Telenko O. Russian military presence in South Ossetia as one of instruments of spreading influence of the russian federation on the post-soviet space. *Visnyk of the Lviv University*. 2021. No. 34. P. 205–211.
<https://doi.org/10.30970/ppp.2021.34.27>
30. Van Dijk, T. A. (2006). Discourse and manipulation. *Discourse & Society*, 17(3), 359–383. <https://doi.org/10.1177/0957926506060250>
31. Van Dijk, T. A. (1993). Principles of Critical Discourse Analysis. *Discourse & Society*, 4(2), 249–283. <https://doi.org/10.1177/0957926593004002006>
32. Vardanyan, E., & Zolyan, M. (2023). Ideological narratives of russian propaganda and their echoes in Georgia and Armenia. *Friedrich Naumann Foundation for Freedom Armenia*.
33. Waltz, K. N. (1979). *Theory of international politics*. Addison-Wesley Series in Political Science.
34. Wilkinson, I., & Dekanosidze, T. (2023). Georgia must bolster resilience to information warfare. *Chatham House*.
<https://www.chathamhouse.org/2022/03/georgia-must-bolster-resilience-information-warfare>
35. Yin R.K. (2003). Case study research: Design and methods (Third Edition, Applied Social Research Methods Series, Volume 5). SAGE Publications.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акім Галімов. Реальна історія. (2025, 14 лютого). *Що я реально побачив у 2014?* YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=KR5KeLPgls4>
2. Волович, О. (2013). Україна і росія в оцінках їх громадян. *Одеська обласна газета «Чорноморські новини»*, (32).
<https://chornomorka.com/archive/21400/a-2242.html>
3. Віртуальний музей російської агресії. (б. д.). *Події під час російської агресії*. <https://rusaggression.gov.ua/ua/events.html>
4. Драпак, М. (2023, 24 квітня). *Європейська мрія. Яким є шлях Грузії до ЄС. Українська призма*. <https://prismua.org/shliakh-hruzii-do-yees/>
5. Ерман, Г. (2023, 8 серпня). *Війна росії проти Грузії. Як реакція Заходу заохотила путіна напасти на Україну*. BBC News Україна.
<https://www.bbc.com/ukrainian/features-66422215>
6. Зілгалов, В. (2011, 12 грудня). *Стартувала «Грузинська мрія» мільярдера з провінції*. Радіо Свобода. <https://www.radiosvoboda.org/a/24419902.html>
7. Куцера, Дж. (2023, 8 серпня). *7 чи 8? Чому дата, коли Грузія відзначає свою війну з росією у 2008 році, є такою суперечливою*. Радіо Свобода.
<https://www.radiosvoboda.org/a/hruziya-rosiya-viyna-2008-data-superechky/32539101.html>
8. Лук'янюк, В. (2013, 6 квітня). *9 квітня 1989: Тбіліська трагедія. Цей день в історії*. <https://www.jnsm.com.ua/h/0409M/>
9. Лук'янюк, В. (2015, 26 жовтня). *2 листопада 2003: Революція троянд. Цей день в історії*. <https://www.jnsm.com.ua/h/1102P/>
10. Музей Революції Гідності. (б. д.). *Революція Гідності*. Національний меморіальний комплекс Героїв Небесної Сотні – Музей Революції Гідності.
<https://www.maidanmuseum.org/uk/storinka/revolyuciya-gidnosti>
11. Олександр Нотевський. (2023, 25 серпня). *«Тбілісі за 3 дні!»: повна історія російсько-грузинської війни 2008 р.* YouTube.
https://www.youtube.com/watch?v=tKe4h_WVZS8

12. Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим. (2025, 20 лютого). *20 лютого – День Героїв Небесної сотні. День початку російсько-української війни за Незалежність.*
<https://ppu.gov.ua/press-center/20-liutoho-den-heroiv-nebesnoi-sotni-den-pochatku-rosiysko-ukrainskoi-viyny-za-nezalezhnist/>
13. Українська правда. (2013, 18 листопада). *На Сході та Півдні країни 50% українців за вступ до ЄС.* Українська правда.
<https://www.pravda.com.ua/news/2013/11/18/7002362/>
14. Укрінформ. (2024, 20 лютого). *Росія готувала вторгнення в Україну ще з 2006 року - представник Офісу генпрокурора.*
<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3829872-rosia-gotuvava-vtorgnenna-v-ukrainu-se-z-2006-roku-predstavnik-ofisu-genprokurora.html>
15. Укрінформ. (2025, 21 лютого). *Росія щороку витрачає понад \$100 мільйонів на фейки і пропаганду проти ЄС та України - ЦПД.*
<https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3962747-rosia-soroku-vitracaie-ponad-100-miljoniv-na-fejki-i-propagandu-proti-es-ta-ukraini-cpd.html>
16. ЦПД. (2025, 30 квітня). *Витрати на ru-пропаганду зростають попри економічні труднощі.* Центр протидії дезінформації.
<https://cpd.gov.ua/result/rf/rosiya-zbilshuye-finansuvannya-telepropagandy/>
17. Almqvist, V. (2024, 28 листопада). *Parliament calls for new elections in Georgia.* European Parliament. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20241121IPR25549/parliament-calls-for-new-elections-in-georgia>
18. Bakradze, N. (2022, 26 січня). *Georgian wine industry seeks to reduce risk of russian economic bullying.* Eurasianet. <https://eurasianet.org/georgian-wine-industry-seeks-to-reduce-risk-of-russian-economic-bullying>
19. Baranec, T. (2016, 9 листопада). *Georgian wine exports and russia's economic leverage.* Central Asia-Caucasus Analyst.
<https://cacianalyst.org/publications/analytical-articles/item/13408-georgian-wine-exports-and-russia's-economic-leverage.html>

20. Barateli, I. (2023, 17 травня). *Up in the air. Resuming visa-free travel and direct flights between russia and Georgia could land Georgian government in hot water.* Novaya Gazeta Europe. Novaya Gazeta Europe.
<https://novayagazeta.eu/articles/2023/05/17/up-in-the-air>
21. Bissot, A. (2026, 8 січня). *Georgia's Foreign Agents Law and Quiet Death of Democratic Accountability.* Democratic Erosion Consortium.
<https://democratic-erosion.org/2026/01/08/georgias-foreign-agents-law-and-quiet-death-of-democratic-accountability/>
22. BTI. (2026). *Georgia Country Report 2026.* BTI-Project.
<https://bti-project.org/en/reports/country-report/GEO>
23. Burrows, E. (2024, 26 жовтня). *Polls close in Georgian election that could either bring it closer to the EU or into russia's orbit.* PBS News.
<https://www.pbs.org/newshour/world/polls-close-in-georgian-election-that-could-either-bring-it-closer-to-the-eu-or-into-russias-orbit>
24. Buziashvili, E. (2024, 23 жовтня). *Russia is directly and indirectly meddling in Georgia's upcoming election.* Atlantic Council.
<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/russia-is-directly-and-indirectly-meddling-in-georgias-upcoming-election/>
25. Chedia, B. (2025, 12 березня). *Georgia-russia: Quasi-Partnership Based On Elite Interests.* Wilson Center. <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/georgia-russia-quasi-partnership-based-elite-interests>
26. Chkhikvadze, A. (2024, 15 травня). *New protests erupt in Georgia after parliament passes 'foreign agent' law.* Voice of America.
<https://www.voanews.com/a/new-protests-erupt-in-georgia-after-parliament-passes-foreign-agent-law/7613537.html>
27. Ciceronis, M. T. (б. д.). *M. Tvlli ciceronis pro t. Annio milone oratio.* The Latin Library. <https://www.thelatinlibrary.com/cicero/milo.shtml>

28. Civil Georgia. (2003a, 3 листопада). *OSCE: Elections Fell Short of International Standards*. Civil Georgia. <https://civil.ge/archives/104438>
29. Civil Georgia. (2003b, 3 листопада). *Saakashvili: Authorities Manipulate Election Results*. Civil Georgia. <https://civil.ge/archives/104431>
30. Civil Georgia. (2003c, 4 листопада). *Burjanadze Accuses Authorities of Mass Ballot Fraud, Calls for Boycotting CEC's Results*. Civil Georgia. <https://civil.ge/archives/185298>
31. Civil Georgia. (2003d, 5 листопада). *U.S. Urges Shevardnadze to Ensure Integrity of Elections*. Civil Georgia. <https://civil.ge/archives/104490>
32. Civil Georgia. (2012a, 21 лютого). *Founding Declaration of the Political Coalition Georgian Dream - Civil Georgia*. Civil Georgia. <https://civil.ge/?p=121750>
33. Civil Georgia. (2012b, 15 грудня). *Georgian, russian Diplomats Meet in Switzerland*. Civil Georgia. <https://civil.ge/archives/122470>
34. Civil Georgia. (2020, 21 серпня). *Russia's lavrov on Relations with Georgia*. Civil Georgia. <https://civil.ge/archives/363303>
35. Civil Georgia. (2022, 25 лютого). *In Photos: Georgians March for Ukraine*. Civil Georgia. <https://civil.ge/archives/474945>
36. Civil Georgia. (2022a, 25 лютого). *Georgia Won't Join russia Sanctions, PM Says*. Civil Georgia. <https://civil.ge/archives/475153>
37. Civil Georgia. (2022b, 2 березня). *'Double Standard' – Kobakhidze Slams Kyiv's Ambassador Move - Civil Georgia*. Civil Georgia. <https://civil.ge/archives/477143>
38. Civil Georgia. (2023, 24 травня). *PM Garibashvili: we would destroy Georgia's economy if we imposed economic sanctions on russia*. Civil Georgia. <https://civil.ge/archives/544091>

39. Civil Georgia. (2023a, 10 травня). *Russia Abolishes Visa Regime and Lifts Ban on Airline Flights with Georgia Starting May 15*. Civil Georgia.
<https://civil.ge/archives/541553>
40. Civil Georgia. (2024, 18 травня). *President Vetoes Foreign Agents' Law*. Civil Georgia. <https://civil.ge/archives/608094>
41. Civil Georgia. (2024a, 20 червня). *Five Years Since "Gavrilov's Night"*. Civil Georgia. <https://civil.ge/archives/613457>
42. Civil Georgia. (2024b, 7 травня). *MEPs Call for Suspension of EU Candidate Status for Georgia*. Civil Georgia. <https://civil.ge/archives/604284>
43. Civil Georgia. (2024c, 28 травня). *Breaking: Parliament Overrides President's Veto on Foreign Agents Law, Adopts the Agents' Law*. Civil Georgia.
<https://civil.ge/archives/609871>
44. Civil Georgia. (2024e, 9 вересня). *O'Brien: "This is not a Government Capable of Bringing Georgia Toward Europe"*. Civil Georgia.
<https://civil.ge/archives/623042>
45. Civil Georgia. (2024f, 8 жовтня). *Georgia to Lose 121 Million Euros in EU Aid Over Democratic Backsliding*. Civil Georgia. <https://civil.ge/archives/627707>
46. Civil Georgia. (2024g, 5 червня). *Live Blog: 'Yes to Europe, No to russian Law' – Rallies Against Foreign Agents Bill*. Civil Georgia.
<https://civil.ge/archives/600995>
47. Civil Georgia. (2024h, 15 жовтня). *Peskov: russia, Unlike West, Does Not Interfere in Georgia's Elections*. Civil Georgia. <https://civil.ge/archives/628426>
48. Civil Georgia. (2024i, 28 листопада). *GD Aborts EU Accession*. Civil Georgia.
<https://civil.ge/archives/638801>
49. Civil Georgia. (2026, 25 березня). *Zakharova: Georgia's Prosperity Lies 'Not in Confrontation, But in Cooperation With russia' - Civil Georgia*. Civil Georgia.
<https://civil.ge/archives/727475>

50. Civil.Ge (old). (2014, 27 червня). *Georgia, EU Sign Association Agreement*. Civil.Ge. <https://old.civil.ge/eng/article.php?%20id=27417>
51. CRRC. (2024). *Which country is currently the main enemy of Georgia?* (Georgia, 2024). Caucasusbarometer.org | Online Data Analysis. <https://caucasusbarometer.org/en/cb2024ge/MAINENEM/>
52. EEAS. (2022, листопад). *The European Union and Georgia*. The Diplomatic Service of the European Union | EEAS. https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/EU_Solidarity_Georgia.pdf
53. Etymonline. (б. д.). *Origin and history of hedge*. <https://www.etymonline.com/search?q=hedge>
54. Eurasiareview. (2012, 16 липня). *Georgia: Opposition Leader Ivanishvili Calls For Improved Ties With Russia*. <https://www.eurasiareview.com/16072012-georgia-opposition-leader-ivanishvili-calls-for-improved-ties-with-russia/>
55. European Commission. (б. д.). *Georgia: Membership status: candidate country*. European Commission. https://enlargement.ec.europa.eu/countries/georgia_en
56. European Commission. (б. д.). *Role of the European Commission*. European Commission. https://commission.europa.eu/about_en
57. European Council. (2022, 23 червня). *European Council conclusions on Ukraine, the membership applications of Ukraine, the Republic of Moldova and Georgia, Western Balkans and external relations, 23 June 2022*. European Council. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/23/european-council-conclusions-on-ukraine-the-membership-applications-of-ukraine-the-republic-of-moldova-and-georgia-western-balkans-and-external-relations-23-june-2022/>
58. EUvsDisinfo. (2025, 29 серпня). *Russian scripts, Georgian voices: How disinformation targets the country's Western allies: the US, EU, and UK in*

- Georgia. <https://euvsdisinfo.eu/russian-scripts-georgian-voices-how-disinformation-targets-the-countrys-western-allies-the-us-eu-and-uk-in-georgia/>
59. Forbes. (2026, 10 березня). *Bidzina Ivanishvili & family*.
<https://www.forbes.com/profile/bidzina-ivanishvili/?sh=3a7d9e254598>
60. Genté, R. (2022, 21 грудня). *Broken Dream: The oligarch, russia, and Georgia's drift from Europe*. European Council on Foreign Relations.
<https://ecfr.eu/publication/broken-dream-the-oligarch-russia-and-georgias-drift-from-europe/>
61. Gvineria, S. (2024, 4 травня). *Georgia's Resilience Against russian Hybrid Warfare*. GEOpolitics.
<http://politicsgeo.com/georgias-resilience-against-russian-hybrid-warfare/>
62. Hamilton, R. E., Popkhadze, M., Navarro, L., Kutelia, B., & Sikharulidze, V. (2024). Georgia's Foreign Agents Law and Resulting Protests. *Foreign Policy Research Institute*. <https://www.fpri.org/article/2024/05/georgias-foreign-agents-law-and-resulting-protests/>
63. IRI (CISR). (2022, березень). *Public opinion survey residents of Georgia*. IRI/Center for Insights in Survey Research. <https://www.iri.org/resources/public-opinion-survey-residents-of-georgia/>
64. IWPR. (2013, 8 серпня). *August 2008 russian-Georgian War: Timeline*. Institute for War & Peace Reporting - IWPR. <https://iwpr.net/global-voices/august-2008-russian-georgian-war-timeline>
65. Jam News. (2023, 29 вересня). *Transparency International: Georgia's economic dependence on russia will continue to grow*. Jamnews.
<https://jam-news.net/georgias-economic-dependence-on-russia/>
66. Julukhidze, G. (2025, 4 липня). *Russia's psychological operations in Georgia: a multifaceted strategy of control*. New Eastern Europe.

<https://neweasterneurope.eu/2025/07/04/russias-psychological-operations-in-georgia-a-multifaceted-strategy-of-control/>

67. Kachkachashvili, M., Midelashvili, E., & Yusif, A. (2026, 28 січня). *The silent russian takeover of key business sectors in Georgia leaves locals sidelined*. Voxeurop. <https://voxeurop.eu/en/russian-take-over-business-georgia/>
68. Kakhishvili, L. (2019, 14 листопада). *From “peaceful protests” to “manifestation of depravity”: How did the Georgian Dream present the June crisis to the public?* Georgian Institute of Politics. <https://gip.ge/from-peaceful-protests-to-manifestation-of-depravity-how-did-the-georgian-dream-present-the-june-crisis-to-the-public/>
69. Levy, B. S. (2025). The impacts of war on health, human rights, and the environment - an overview. *Frontiers in Public Health*. <https://www.frontiersin.org/journals/public-health/articles/10.3389/fpubh.2025.1547784/full>
70. Maisuradze, D., & Gvelesiani, Z. (2025). *Russian Investments and Corporate Relocation: Economic Strategy or Threat to Democracies* - CELIS Institute - Investment Screening | National Security | Competitiveness. CELIS Institute. <https://www.celis.institute/celis-blog/russian-investments-and-corporate-relocation-economic-strategy-or-threat-to-democracies/>
71. MFA rf. (2014, 25 квітня). *Speech by the russian Foreign Minister, sergey lavrov, and his answers to questions during the First Forum of Young Diplomats of the CIS Countries, moscow, 25 April 2014*. Russian Ministry of Foreign Affairs. https://www.mid.ru/ru/foreign_policy/news/1588055/
72. MFA rf. (2014a, 14 травня). *Interview of the russian Foreign Minister sergey lavrov to “Bloomberg TV”, moscow, 14th of May 2014*. Russian Ministry of Foreign Affairs. https://www.mid.ru/ru/foreign_policy/news/1596432/?lang=en

73. Morrish, J. (2020, 20 жовтня). *Where does the word 'hedge' come from?* Management Today | Not just business as usual.
<https://www.managementtoday.co.uk/does-word-hedge-from/article/1317893>
74. NDI, CRRC. (2022, грудень). *NDI: Public attitudes in Georgia*. Caucasusbarometer.org | Online Data Analysis.
<https://caucasusbarometer.org/en/nd2022ge/IMPRSSCIT/>
75. Online newspaper “realnoe vremya” (2025, 4 вересня). Putin clarified russia's position on Ukraine's membership in NATO and the EU. Realnoe Vremya.
https://m.realnoevremya.ru/news/353947-putin-vyskazalsya-o-vstuplenii-ukrainy-v-nato-i-es?url=/news/353947-putin-vyskazalsya-o-vstuplenii-ukrainy-v-nato-i-es#from_desktop
76. Pappas, A. (2018, 16 липня). *Putin denies having dirt on Trump, calls meddling charge 'utterly ridiculous' in Fox News interview*. Fox News.
<https://www.foxnews.com/politics/putin-denies-having-dirt-on-trump-calls-meddling-charge-utterly-ridiculous-in-fox-news-interview>
77. Parsons, R. (2006, 30 березня). *Russia Threatens To Ban Wine Imports*. RadioFreeEurope/RadioLiberty. <https://www.rferl.org/a/1067256.html>
78. President of russia. (February 8, 2022). *Press Conference on the Results of the russian-French Talks*. President of russia.
<http://kremlin.ru/events/president/news/67735>
79. RFERL. (2012, 4 жовтня). *Russia To Judge Georgia 'By Deeds, Not Words'*. Radio free Europe radio liberty.
<https://www.rferl.org/a/russia-to-judge-georgia-by-deeds/24729074.html>
80. Sikharulidze, V. (2025, 13 березня). *Russian Influence Operations in Georgia: A Threat to Democracy and Regional Stability*. FPRI - Foreign Policy Research Institute. <https://www.fpri.org/article/2025/03/russian-influence-operations-in-georgia-a-threat-to-democracy-and-regional-stability/>

81. Talbott, S. (2003, 24 листопада). *Georgian Leader Brought Down by Corruption, Chances of Success for New Leaders Seen as Uncertain* | Brookings. <https://www.brookings.edu/articles/georgian-leader-brought-down-by-corruption-chances-of-success-for-new-leaders-seen-as-uncertain/>
82. TASS. (2013, 23 квітня). *Georgia's PM Ivanishvili urges gradual normalization of relations with Russia*. <https://tass.com/russia/692692>
83. The Caucasus Datablog. (2022, 15 березня). *Georgians want their government to support Ukraine*. OC Media. <https://oc-media.org/datablog-georgians-want-their-government-to-support-ukraine/>
84. TI Georgia. (2022, 14 листопада). *Georgia's Economic Dependence on Russia: Impact of the Russia-Ukraine war*. Transparency International Georgia. <https://transparency.ge/en/post/georgias-economic-dependence-russia-impact-russia-ukraine-war-0>
85. TI Georgia. (2023, 29 вересня). *Georgia's Economic Dependence on Russia Continues to Grow: January-June 2023*. Transparency International Georgia. <https://www.transparency.ge/en/post/georgias-economic-dependence-russia-continues-grow-january-june-2023>
86. TI Georgia. (2024, 16 лютого). *Georgia's Economic Dependence on Russia: Summary of 2023*. Transparency International Georgia. <https://transparency.ge/en/blog/georgias-economic-dependence-russia-summary-2023>
87. TI Georgia. (2024b, 29 травня). *Oligarch Bidzina Ivanishvili - the real ruler of Georgia and the architect of Georgia's pro-Russian shift*. Transparency International Georgia. <https://transparency.ge/en/post/oligarch-bidzina-ivanishvili-real-ruler-georgia-and-architect-georgias-pro-russian-shift>
88. TI Georgia. (2023, 22 лютого). *Georgia's economic dependence on Russia: Impact of the Russia-Ukraine war*. საერთაშორისო გამჭვირვალობა -

საქართველო. <https://transparency.ge/en/post/georgias-economic-dependence-russia-impact-russia-ukraine-war-1>

89. Transparency International. (2003). *Corruption Perceptions Index*.

Transparency.org. <https://www.transparency.org/en/cpi/2003>

90. მღებრიშვილი (Мгебришвили), ვ. (2025, 19 лютого). საქართველო-

რუსეთის სავაჭრო ბრუნვა \$203.2 მილიონია - რამ განაპირობა იანვარში ექსპორტის შემცირება? (Товарообіг між Грузією та росією становить 203,2 млн доларів - що зумовило скорочення експорту в січні?). Business Media Georgia. <https://bm.ge/news/germaniashi-1448-moqalaze-dasaqmda-romel-qveynebtan-mushaobs-saqartvelo-legalur-migratsiaze>

91. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური (Державне статистичне управління Грузії). (2023, 20 січня). საქონლით საგარეო

ვაჭრობა საქართველოში 2022 წელი (წინასწარი შედეგები (Зовнішня торгівля товарами в Грузії, 2022 рік (понапередні результати))). geostat.ge.

<https://www.geostat.ge/media/50860/საქართველოს-საგარეო-ვაჭრობა---2022-წელი.pdf>

ДОДАТКИ

Додаток А. Гайд для проведення інтерв'ю

1. What key factors have had the greatest influence on the shift in Tbilisi's approach toward moscow?
2. To what extent do domestic political factors shape Georgia's foreign policy?
3. Do you think the world could have reacted differently back then and punished russia more severely for its occupation of Abkhazia and South Ossetia? Or could it have prevented this from happening in the first place?
4. What are the main threats from russia that are most pressing for Georgia today?
5. Which of the main narratives of russian propaganda in Georgia do you consider the most successful? How have they been adapted to the conservative values of Georgian society?
6. The majority of Georgian society supports EU accession; the entire world has supported and closely followed the protests and stood by the Georgian people. Why isn't this overwhelming public demand a deterrent to the government as it moves closer to moscow?
7. Georgia did not join the bilateral sanctions against russia, citing national interests as the reason. Did Georgia gain enough economically from this to justify the damage to its political reputation in the West?
8. Which key sectors are most dependent on the russian market?
9. To what extent does the large influx of russian capital and migrants pose a threat to Georgia's national security?
10. How do you assess Georgia's current chances of joining the EU?
11. Do you see any parallels between russia's policies toward Georgia and Ukraine?
12. What scenario do you consider most likely for Georgia-russia relations in the next 5–10 years?

Додаток Б. Гайд для проведення інтерв'ю

1. Have you noticed how Georgians themselves define what it means to be «European»?
2. In your view, how do Georgia and Ukraine differ in their post-imperial transformation?
3. What similarities can we observe in how both societies respond to russian pressure?
4. What are the main legacies of russian/Soviet imperial rule that still shape Georgian politics and society?
5. What role do myths, symbols, and historical narratives play in shaping Georgia's foreign policy orientation?
6. How do conservative values interact with pro-European aspirations in Georgian society?
7. Is there a tension between «traditional identity» and «European integration» in Georgia?
8. Why do we see strong pro-European protests, yet political outcomes that sometimes contradict them?
9. How would you describe public attitudes in Georgia toward Ukraine since the full-scale russian invasion in 2022?
10. In your opinion, is Georgia's future more likely to be determined by geopolitical constraints or by internal identity transformation?

Додаток В. Транскрипт інтерв'ю – Тінна Голетіані, старша міжнародна експертка, керівниця підкомпоненту «Боротьба з міжнародними злочинами» Проєкту ЄС «Право - Justice»

D.D.: Good afternoon, Ms. Tinna!

T.G.: Good afternoon, Ms. Dariia!

D.D.: Thank you so much for agreeing to this interview. I'm really glad to have the opportunity to listen to you again. This is very important to me, and it has truly been a dream of mine to speak with a Georgian expert specifically. I have a deep respect for your people and a great passion for researching Georgian affairs.

T.G.: Thank you!

D.D.: I'll do my best not to take up too much of your time. If you don't mind, I'll record this conversation so I can accurately reflect your points in my work. I promise that all quotes will be used exclusively for academic purposes.

T.G.: Yes, yes. That's okay.

D.D.: Good, so if you're ready, let's start our conversation. As I mentioned earlier, the focus of my thesis is on examining the transformation of Georgia's foreign policy toward Russia from 2014 to 2024. So, I would like to start with a question...

T.G.: Why 2014? Why not 2013? What's the starting point for you?

D.D.: Because Russia occupied Crimea in 2014, and I was curious to explore the Georgians' reactions and actions, whether they had flashbacks to the 2008 occupation of Abkhazia and South Ossetia. In general, when I was looking into the origins of Russia's encroachment on Georgian territory, I found that it began as early as 1783.

T.G.: Well, if you go that deep into the history.

D.D.: Yeah, yeah. I was really shocked by Russia's interest in these territories, so as a Ukrainian, I became interested in looking into this issue.

T.G.: Oh, okay.

D.D.: So, I will start with a first question. What key factors have had the greatest influence on the shift in Tbilisi's approach toward Moscow?

T.G.: I will not answer directly this question, because I want to establish the background. Maybe not everyone will agree with me, other experts, but I want to set the background saying that there is a significant, it's not even a shift, but it's a significant change in the many policies of Georgia, starting from the new administration, new government that came to power in 2012 or 2013, I don't remember. With the named «Georgian Dream». So that's why I think in order to have a look at the transition or transformation of Georgia's approach to many things, that's the moment, that's when the «Georgian Dream» government came into the power. There's absolutely another thing, how, but at the same time, what I think, through my observation, indeed, these elections were, to a certain extent, the fair and open. And it was actually the first time in modern Georgian history when the government has been changed by popular vote. So it was an important milestone for the establishing of democracy. But Pardon for «my French», if you know, there was a one, a very visionary economist, business person and statesman, Kaha Bendukidze, and he had a very, sometimes very filthy mouth. And he said one quote, which at that time, I don't think that we truly understood, but now we definitely understand is that yes, indeed, we took a one big step forward towards the democracy, but we ended up in poo. So we put this big step not in a nice place. So we put it in a poo. So why this thing? Because I think that the new parliament was indeed voted for by people of Georgia. I don't think that there were some, you know, there were significant irregularities. So I wouldn't say that. But I would say that elections are not lost or won on the day of election. They are actually businesses done before and many months before. So my point of view is that this was a very long term project of Russia. A very long term project of Russia with having Bidzina Ivanishvili, who was really a star of the electoral campaign, indeed, and he said very promising things, very European things, extremely European

things to population. However, at the same time, I always reminded myself of one thing. He was or is, I don't know, he said that he sold the shares, but I don't believe it. He was at that time, biggest individual physical person shareholder of «Gazprom». Can you imagine what we are talking about? First, who can be a shareholder of «Gazprom»? Who would be allowed this? And second, the biggest physical person shareholder. Unfortunately, I do not much believe in magic. I think there is the reason why everything happens. So from my perspective, that was a very long term project of his involvement in social life of Georgia, in increasing bit by bit his position, his influence. He spent a lot of money on philanthropy. Indeed, it's, you know, I would lie not to say that. From my perspective, that is the starting point and the prism through which developed policy visions should be assessed. I don't believe Georgia tried to play a double game, at least not in the beginning, until 2019. It was benefiting from the work undertaken by Georgian government in closing the gap within European integration. This was the period that we signed the visa-free agreement, association agreement, DCFTA, the free trade agreement. European path was the same. There was here and there some indications of policies that something might be off. But for people, you would not really see it. I think that was the moment when actually that government really tried to give to our northern neighbors some kind of leeway, but still focusing on Europe, because I truly believe that many people that are now in the government of Georgia, on the very high positions, in the heart, they still believe that Georgia belongs to Europe. For me, it's very difficult to think otherwise, because with many of them, I worked personally for many, many years. I do believe that. They tried to have two heads. I think until Russia actually wanted to, Russia told them: “Hey guys, here we are stopping your double agent game. Now you have to...”. If you look at 2014, you would not see in terms of foreign policy, and in terms of support to Ukraine, you actually wouldn't see the absolutely big difference. And even now, I would say, Dasha, that Georgia is very strong supporter of Ukraine on international plane, be it in the, at the UN, or Council of Europe, or OSCE. Really. The only thing is the sanctions and there's a special question, we'll discuss it. But for instance, we were one of the first countries, that approved the Register of Damages and Compensation Commission, we always support the UN resolutions on Ukraine. The support is there. How long it will continue? I don't know, because it's logical, because we have our own occupied territories, we have our own ethnic cleansing. And that unfortunately, for Europe and the US, it was more comfortable to try to end the world war and give Georgia some kind of compensation, not monetary, financial as well, but about the future in EU and NATO, rather than to face the result of the serious violation of the

sovereignty and Article 2.4 of the UN Charter, which at the end of the day, they had to face with Ukraine. So that was like delaying the inevitable, but it was easier for them. In this regard Georgia's foreign policy shift, starting from 2014 was not visible, I would say that it was nearly invisible, especially for Ukraine, if you look from the prism of Ukraine. Technically, the new government should have been very pro-Ukrainian, especially considering people like Kakha Kaladze, who ended up in politics because of Ukraine. Not only football career, the business career as well. I think the big shift started from internal politics, rather than a foreign policy.

D.D.: All right, thank you for your response, that was very interesting. I'll think about it. Then we can move on to the second question. To what extent do domestic political factors shape Georgia's foreign policy?

T.G.: I also will not answer this question directly, I will explain why, and maybe you will understand, because, unfortunately, we have electoral autocracy in Georgia. We still have elections, really forged, not free, not fair, which was several times underscored by the OECD mission. But government doesn't really look at what society demands. Your question is formulated from the basis when you have the electoral democracy. We do not have electoral democracy. Technically, they are doing what they have to do, or what they think fit. I will give you an example. For 483 or 485 days, every night, the main avenue of Georgia, Rustaveli Avenue, similar to Kreschatyk, it's smaller, way smaller, but still where the parliament building is located, is closed by citizens that protest. They're not many, it could be 1000 or 200, you know, but every night, Rustaveli, there are people on for 480 something days. And you know, what is the approach of government to them? They said, that they all sold their souls to liberals. Because any other normal country would say: "Okay, what's up, guys? Like, you are also citizens. Tell me, what are the issues and let's try to solve?". No. All these people are with Georgian and Ukrainian flags. Also US and EU. So that's why I think domestic factors really do not have a much effect. I will tell you one example where it had and how it ended. It was in 2019. There was the inter-parliamentary assembly on orthodoxy, like religion. Every person from their high representative from the orthodox countries were in Tbilisi. Gavrilov was serving as the head of this assembly, he took the chair of Georgian parliament speakers chair. And that was a huge opposition from people. It's around 100,000 people went to the street. For Ukraine, that's nothing. But for Georgia, 100,000 with a population of around 3 million, that's a lot. Went out protesting

saying that: “Well, guys, this is the person representing the country, which is an occupier, which is an aggressor”. Even the opposition parties, leaders were very aggressive during the parliament. So he had to be taken away. But as a result, there was a mass protest. We call it the «Gavrilov's night», because there was a very violent clashes between the protesters and police. The dozens were injured. Young people lost their eyes because they were using the plastic bullets. And it caused the major political fallout. I'm trying to say that, if like a lot of people go out, historically in 2009, 2019, 2020, there was some effect of protests domestically. Now they adopted a law prohibiting everything. We have the law on the foreign agents, like in Russia. If you are receiving salaries from UN or the, dependent on the EU projects, the German project.. There are no more projects like that, because it is declared as the foreign agent, which means that you have to provide the information. All the NGOs that receive grants are declared as foreign agents. They have to have a special agreement with government to get this grant, which is impossible, because NGOs are against government. They would never approve it. They also actually enacted the changes into the civil, administrative and criminal legislation, according to which, if you are protesting, even in the pavement sidewalk, you can get arrested. So technically, there is no space for protests as well. Even in these situations, people protest every night. You have to understand what we are going through. To go back to your question, domestic and opposition parties are extremely weak. But nearly every opposition party leader is imprisoned. So when you tell me about domestic political factors, you have to have a factors. And the factors that we have a very racial factors and the factors that we have, government will really doesn't care. So influence is minimal.

D.D.: Honestly, I think Georgians are very brave for still taking such steps and joining protests. It's very complicated, but at the same time impressive.

T.G.: Yes. But at the same time, we have a couple of people getting administrative arrests for their Facebook posts.. Just for you to understand the level of of autocracy. Sorry that I didn't answer any of your questions, but I think I explained why the the way how you looked and posed your questions is not really helpful in terms of understanding Georgia at the moment.

D.D.: That's fine, thank you. You seem to know what you're talking about, and it's really helpful for me to hear this perspective. Do you agree that the world could have reacted differently back then and punished Russia more severely for its occupation of Abkhazia and South Ossetia?

T.G.: Yes, yes. That was the biggest mistake of Europe. Like the biggest problem was with Angela Merkel. Because they thought that Saakashvili was crazy, that he screamed about Russian threat, he wanted quickly to do something, he was very impulsive, which is a stupid thing. But from nowadays, we know why she was saying that. Maybe back in the day, you could not say that. But now we know her links with Russia. The moment they did not give us MAP in one month, Russia attacked us. Giving the MAP would have been the easiest way to avoid maybe. Then that would mean that if Georgia would have gotten, it would have been opened the door for Ukraine. Ukraine and forces back then were not ready. But when you have already a case, it's easier. They had a possibility to prevent or to delay all this catastrophe that we are going through now. But they did not. But I don't think that their addressing of Georgian, I mean, ceasefire was also correct. We were saved by the United States, by Bush, because he immediately sent two big American military vessels into Black Sea. The official position was that that's a humanitarian aid, but nobody would attack. It was a mission. It was a clear signal. Russian troops were around 24 kilometers from Tbilisi. I think the starting point for Europe was very nice. My point of view, very primitive, but economic gains with the trade with Russia. That was it. Simply, as politicians, they have democracy there in their countries. They will not be reelected unless they give economic benefits to their countries, citizens. Nobody wants to start a big, a political or economic downfall. They had the choice. Was Georgia worth it? They said Georgia is not worth it. I think, a lesson learned for them. But I don't think they learned the lessons, if you ask me. Maybe some, like Poland, Latvia, Lithuania. Yes, because they understand the threat. Germany have slightly different views. But still, I think the way they just gave us money after the war and started close cooperation in terms of EU integration, that was like, when you throw the bone to a dog.

D.D.: Yes, that's terrible. I watched an earlier interview with Saakashvili in which he mentioned that Putin had warned him of his plans to attack Georgia. To avoid war, he was supposedly required to change course away from the EU, NATO, and so on.

T.G.: Yeah, true, but he said the same thing to Ukraine. The whole narrative is the same, that Georgia as well as Ukraine is in the influence of geopolitical influence of Russia. If you get them through, it means that you would directly influence our domestic policy, but there is something more about Georgia. You know what card he uses when he talks about Ukraine, even in February 2022, he said: “Oh, is it a country? It is a full of corruption. It's a failed state..”, right? In case of Georgia, Georgia was different. Georgia was incredible jewel, exception from all exceptions. In the geopolitical location, which is full of corruption, full of uneducated people, full of despair. We could stand up and say: “Hey, guys, we can do it, which means that you can do it as well!”. It was a very bad influence for him. That is why he chose this project of Georgia now, which kills everything which is reformed. It's not, I think that that's a very well thought. He had another plan. He couldn't do it. And then he came up with a Ivanishvili plan. That's my point. For him, dealing with Georgia was very important because of Armenia, Azerbaijan, Central Asia countries, like these North Caucasus, even because of Ukraine and Moldova. There were days, Dasha, I remember it because I was in the Ministry of Foreign Affairs, when EU was telling us when we were negotiating an association agreement that: “Wait, wait, wait, we cannot go ahead and visa free. We cannot go ahead. We have to wait for Ukraine”. And we were like: “Why should we be linked to Ukraine where we are 10 steps ahead of Ukraine?”. And we were like really offended. And now our only hope, even then that we are surviving, is that Ukraine overcomes and emerges, which I'm sure it will be as one of the strongest European Union member states. They have a very clear understanding of what they want and how to get what they want. And Europe and US do not have this kind of long term view of neither the relationship with Russia, I don't think with anybody at this moment.

D.D.: So, what are the main threats from Russia that's the most pressuring Georgia today? What do you think?

T.G.: Everything, they control everything. Starting from economy, because our economy is highly dependent, not solely, but highly dependent on that. They control each and every branch of power, even to a certain extent, our Orthodox Church. The whole existence of Russia is our direct threat to the statehood of Georgia. Really. They use every tool: cultural tools, political tools, military less, because they really do not need it.

D.D.: I'm sorry to hear that, but honestly, I think our news should cover this more often. I mean, I understand that right now our focus is on the war in Ukraine, but Georgia is suffering at the hands of the same enemy... Even if there isn't an actual war, it manifests itself in all sorts of other ways, and this isn't being reported enough, which is a mistake.

T.G.: Sure. I think now with Ukraine, also with Middle East, there is a very little room. Should it be done? Yes, absolutely. I agree with you. Should we be more vocal? Yes. But we are slightly also afraid. Unless you are living outside of Georgia. Just for you to understand why we are afraid. The moscow Mechanism report was issued like two weeks ago, where, I mean, these catastrophic things were written. And please read this report when you have time. OK?

D.D.: Yeah, of course.

T.G.: Former ombudsperson discussed or spoke with the moscow Mechanism expert, he was summoned to state security service. So can you imagine the level of control? It's very dramatic, but it's also very sad.

D.D.: One day, I still hope to visit Georgia.

T.G.: Oh, you can travel. It's still safe. It's still open. But especially for Ukrainian men, sometimes it's difficult because they are, they are questioned. Even a couple of Ukrainian women, I think. But, so far, so good yet, till today.

D.D.: Can you remember the main narratives of russian propaganda in Georgia? Do you consider the most successful?

T.G.: I don't know. I'm not a person that works on or researches propaganda. So for me, it's a bit slightly difficult to say whether it was, it is the most successful or not.

D.D.: I mean, maybe specifically for you as a Georgian.

T.G.: Oh, for me, it's very, very clear that the same as Russia is doing to their citizens, that we have to go back to our roots, which is the Christianity, you know, the family values, traditions. I don't have anything against them, actually, but from their perspective, it means that if you are liberal, which means that if you are, for instance, the pro-LGBTQ, you're not even a human being, if I may say that. It's not even that you are a traitor. If you support other, this open mindedness, you are against orthodox religions, which is actually very far away from my understanding of orthodox religion. Now they changed the education system that we don't have to have an education system of 12 years at school, 11 is good because then you have to go and work. The point that: "What good West has done to you, look, because they pushed Saakashvili to start the war". I think the pretty same narratives that we've heard everywhere. It's family values, it's traditional values, it's religious values. And if you are against that, you're automatically an enemy of the state. You are there as a foreign agent and notwithstanding this, if you ask them directly, they say: "yeah, we are pro-EU". And then they say: "Well, EU are pushing our children to become gays!". Actually, all these influences people, especially those that live in rural areas, because I think they are very easy target for propaganda, but also because they are spoken in their own language. In terms of the messages that are delivered, they're delivered in a very easy way. While sometimes when you have an opposition presence, sometimes even I say: "What the hell are they talking about?". I think that was the problem with U.S. as well and across the world. I think there's always the balance that you have to take and dependent on the situation. But I'm definitely more liberal, because I don't believe that by banning something you resolve the problem. I think that this is the gap for corruption, for underground activities. So, my point is this. They are talking in a way that is accessible to every citizen, every person. I think that's the trick that they learned very, very well.

D.D.: I completely agree with you. And since we were just talking about EU accession. So, the majority of Georgian society supports accession, the whole world supports these protests, is closely following them, and is siding with the Georgian people. Yet this overwhelming public demand does not deter the government, which is growing ever closer to Moscow – perhaps simply because it has no other choice?

T.G.: Yes, because they are governed. The very reason why they are there is because of Russia. This is a project of Russia. They tried to go rogue, like play double side. Russia at some point,

starting from 2019, said: “Hey guys?! Don't forget”. You know what the biggest challenge with Russia is? I tried, started writing a blog post about it and never finished. Is that world, and that was the biggest problem of Obama. You cannot deal with tyrant that does not respect and comply with modern rule-based architecture by rule-based architecture. I mean, if you are being hit, you cannot say don't hit me. That's impossible. You have to react, you have to proportionally, but the other side understands that you are also capable of that. When somebody violates the rules, you cannot follow the rules and tell him that he should not violate the rules. That does not work that way. You can discuss Georgia as much as you want. You can say that Georgia's government doesn't work that way. But also, I think that's the only right way. Don't get me wrong, but not to interfere in domestic relations, internal affairs. I do understand. You should not. Nobody should. But do not expect that when others are doing that, you buy just reports or declarations or interviews, I mean, Europe and the US would counteract.

D.D.: In essence, this also explains the complexity of the sanctions issue.

T.G.: Yes. I can explain the rationale. I think there are many reasons, but one is that they really think that it's economically fruitful for Georgia. Because if you look at the economic situation of Georgia, it's not that tragic. Why? Well, when we do not have the direct foreign investments from EU and US. Why? Well, because you have Russia and Middle East, like Gulf countries. This is geopolitical. They just need money. But when now EU told them they would put a sanction on Georgian port that was receiving Russian black police tankers. Georgia said: “Don't do that. Don't put us under sanctions. We will not”. When you talk like this, they respond adequately. That's the rules of the game. In terms of sanctions, actually, I don't say that I support. I understand the rationale.

D.D.: Yeah, I understand that too... So which key sectors are most dependent on the Russian market?

T.G.: Well, pretty much. First of all, I think wine industry, because wine industry is a big industry. I mean alcohol, like «chacha», whatever we're producing. I would say diversification is improving with EU, US and China, but they have stricter terms. You have to have a high

quality. In Russia, you know, how it is... Second, it's agriculture and food exports like mineral water, fruits, nuts. Even though for instance, with nuts, Italy is one of the biggest. You know that all these nuts that are in «Ferrero Rocher» and in «Raffaello» are Georgians. A big percentage are Georgians. Third, it's tourism sector. Logically, because it actually has a very big influence domestically in terms of hotels, restaurants, transports, local services, etc. For these remittances, the money that is sent from other countries to Georgia, even though EU is getting higher and higher there, Georgians that are outside that send money to Georgians. That's the remittances. And getting more and more dependent on energy. In Saakashvili period, we had a very clear position that we have to extremely decrease our dependence on Russian energy because it's the mechanism by which they control. Now it's reversed, even though, still dependence. I think Azerbaijan also plays an important role here, like Russia and Azerbaijan in terms of energy dependence. The transit and the trade logistics also. Bigger, including everything. I'm not an economist. So for me, it might be a bit difficult. Maybe I missed something.

D.D.: Everything's fine, thanks. I was really surprised about Ferrero Rocher and Raffaello. I didn't know that before.

T.G.: Yeah, that's a very, very big because the western and northern part of Georgia. But this is also a partial. The best place for this was Abkhazia. They have a lot of nuts.

D.D.: That's interesting! What would you say about migrants? To what extent does the large influx of Russian capital and migrants pose a threat to Georgia's national security?

T.G.: The tourists, I wouldn't say migrants. We have a natural self-defense. Majority of Georgians do not speak good Russian, but majority of them do not speak at all. And Russian is a very, very difficult language for us. You can see with accents, it's not the joke. For us, the Georgian language is an important tool. Without knowing Georgian, it's impossible to live in Georgia. For instance, situation in Azerbaijan and Armenia is not the same or in Central Asia. Here it's a torture. And plus those that speak, especially in big cities, they would never speak with you in Russian because it's Russian. And they can actually be very aggressive. Even sometimes in case of Ukrainians, they'll say: "No, no, no, I'm Ukrainian, I'm Ukrainian, I just

don't speak English". For them, it's difficult. Many of them came at the beginning of when there was the first fear of mobilization. Many stayed, but many left. They think that Georgia is just so easy country to live. All you have to do is drink, eat and party. In reality, it's not. First, it's a very expensive country. It's like European country, but without European service. Plus where you are hated as russian. There were periods where when you go out, everybody spoke russian. Now it's not the case. And they always complained that: "Oh, it's they are homophobic against russians. It's very expensive. They never smile". It's true. But if you don't like, leave. And it's getting more difficult to buy land because we're restricted.

D.D.: My dad visited Georgia, I think in 2012 or 2013. I'm really jealous of him. He told me how cheap everything was there, despite the large portions at restaurants, for example. He also emphasized how friendly and hospitable the Georgians were...

T.G.: Nice time. Well, we don't like russian specifically...

D.D.: To be fair, that came as a surprise to me, because for years I'd heard the opposite time and repeatedly: that Georgians are close to russians, that they speak russian, and so on.

T.G.: My tip to you. Do you have TikTok?

D.D.: Yes.

Search like «russians in Tbilisi». It's a very fun thing to scroll. That would be very interesting for you. But the economic situation changed after full scale invasion. Because a lot of people entered Georgia: Ukrainians, russians, Belorussians, Kazakhs, which means that a lot of money entered Georgia. When you have money, you have increase of prices. Plus economically, we were not doing very well. So since 2012, situation changed dramatically. We are still very open and very welcoming. True, but it depends whom. Really. We have bars and cafes where russians are not allowed at all. Or they are allowed with a sign. This stamp sign when you put them on your arm or you sign the declaration that you admit that russia is aggressor. There is the note that Abkhazia is Georgia, Tskhinvali is Georgia, Crimea is Ukraine, putin *****. And nobody would sign because that's the evidence of, you know... Even Sobchak did this in the

big interview a couple of years ago with the owner of this club. But now we are talking about big cities. For instance, if you take Batumi, it's a seaside. I haven't been in Batumi for eight years probably. Everybody, my friends that go there, they say: "Tina, it's totally russian speaking". And God knows what russian speaking countries they are from. For instance, when I hear the russian, I always listen because I always curse them, in my mind: "OK, are they russian or are they Ukrainians?". Because many, especially from the eastern Ukraine, many people are in Georgia. And they speak russian. So I was listening.

D.D.: Yeah, it really is a big problem. My mom's classmate's husband is from Batumi, he currently lives in Ukraine and he hasn't been back there in quite a while either. So it's pretty sad. To be honest, how do you assess Georgia's current chances of joining the European Union?

T.G.: Zero. There is a big chance that visa-free will be abolished or paused. At this moment, taking one step towards EU integration is zero. I don't know what others said, but it's simply impossible. Our governments directly threaten ambassadors of EU member states. I hope that we will not get into russia.

D.D.: God forbid, that's for sure. And do you see any parallels between russia's policies toward Georgia and Ukraine?

T.G.: I think it's one and the same line. They started first in Estonia in 2006 with cyber hacking. The response from international community was zero. They continued with Georgia. Response was probably like 1 out of 10. It's a russian mentality. They are testing how far they can go. So they went with Crimea and response was 2 out of 10. And then they say: "Okay, now this is the right point when EU is dependent on our resources. US is weak. With Georgia, we already did what we wanted to do.". It's not an isolated incident or plan. I don't believe that russia operates that way. I think they always have a big and long plan. They just pick and choose which part of it to implement and when.

D.D.: Yes, and once again, the same problem of impunity... So the last question, what scenario do you consider most likely for Georgia-russia relations?

T.G.: The best case scenario is that Ukraine will emerge as a very strong, if not the strongest European nation, which will mean that Russia will be weakened. How much weakened we have to see, and we have to fight for it to be as weak as possible. This automatically will not give us anything. But then, in EU, we will have already a very strong coalition: Ukraine, Moldova, Estonia, Latvia, Lithuania, Poland, so six already. And if Germany continues the same path, it will be a very strong influence on our country. And with weakened Russia, there might be a leeway for change. What kind of change? I don't know. I really don't know, because I don't see a possibility that there will be a free and fair elections, but maybe I'm wrong. That's the, I would say, the best case scenario. I want it to be the realistic. The worst case scenario is that we will be this average, weak, poor nation run by Russia. Majority of smart, young Georgian people will leave. And, you know, we will be back to 1990s, where how we lived. I don't think that Russia wants us as a part of Russia, because then they have to pay for our social benefits and pensions, and they don't want that. But they will have, that we will do whatever they tell us. Voila. That's how it is. With a very powerful, very strong and very influential government. And very corrupt. That's how I see it.

D.D.: But I still want to believe that there will be a happy ending after all.

T.G.: What I think is that it's a world policy, especially now, you can never predict anything. When my friends tell me: "Oh, let's plan summer holidays!". Look, how on earth you can plan summer holidays? You never know what and who will bomb where.

D.D.: Hah, that's true.

T.G.: We have to have a visionary people. Unfortunately, the only visionary people in Europe, I see visionary in terms of geopolitics. I clearly make a division of what happens in internal politics, because I don't know. Is Ukrainian, I mean, President Zelenskyy? Because he has the vision. And a couple of people in Ukraine, they know what they want to achieve, which means that what kind of political infrastructure, political conjuncture there should be in Europe. Maybe I'm wrong.

D.D.: Thank you so much for such an interesting conversation It was really fascinating and a pleasure to listen to you. Thank you for your time. And thank you for agreeing.

T.G.: Oh, my pleasure.

Додаток Г. Транскрипт інтерв'ю – Русудан Маргіані, грузинська дослідниця, викладачка та редакторка. Аспірантка кафедри міжнародних відносин Університету імені Етвеша Лоранда. Співкерівниця курсу про спільні виклики Грузії та України в Невидимому університеті для України.

D.D.: Good afternoon, Ms. Rusudan!

R.M.: Good afternoon, Ms. Dariia!

D.D.: Thank you so much for agreeing to speak with me today. I would also like to say that I have a deep respect for Georgia and the Georgian people, especially for their resilience, cultural richness, and the strength they have shown in navigating such a complex historical and geopolitical context. It really means a lot to me to have the opportunity to hear your thoughts directly. I also wanted to ask if you would be comfortable with me recording this interview, just for accuracy when I'm working with your responses later. The recording will be used strictly for academic purposes, and I will of course respect any preferences regarding anonymity or citation.

R.M.: Yes. First of all, thank you. It means a lot for us when we hear this words from Ukrainians. I am going to be useful. As I told you, I am not necessarily the expert in IR. I teach to IR students at the moment because I'm doing a PhD in international studies. But my background is more interdisciplinary than focusing only on IR, which maybe is even more interesting. I hope so. I have a background in cultural anthropology, art history and theology. These are mostly generally cultural studies and the last four years I've been doing international relations, basically the political science. Okay, you can ask me anything.

D.D.: Good. So we can start from the first question. Have you noticed how Georgians themselves define what it means to be «European» for them?

R.M.: Yeah, that question was the most hard when I took a look, actually, because we want to be admitted and recognized as Europeans and we've been fighting for it, through the protests and everything. There are two layers. There is a layer, what it means on a practical level, and there

is what it means on a cultural level, right? I think at the moment, more important question that people point out is the current situation and the security moment. So the practicality of it, which is protection from Russia's intervention and influence. Mostly this urgency of this issue of geopolitical urgency and Russia's imperial pressure is like the major reason why we're striving. For that, we need to justify, right? Why do we want to be part of European Union? There is not so much talk what it means to be, but why do we need it? There is more talk on that. We try to prove to the Western society, now it's no need to prove, because it's a candidate status to European Union. This discussion already went through, but I had to explain to some people, that were shocked when they heard that Georgia is applying for European Union. They were like: "Georgia, is it even Europe?". I would have to actually prove sometimes and explain it: "Yes, Georgia is Europe". For example, we tell them that historically, Georgia is a Christian country since fourth century. And Christianity is one of the important aspects of European identity, as we know. So that's one of the most reliable argument that Georgia have been fighting the Islamic empires, the Ottomans, the Arabs, the Persians, and has been always thinking and choosing politically to be aligned with the Western world, which was at the time, Constantinople. Georgia was culturally choosing the Constantinople to be aligned with the Christian world, and the Christian world was the Western world. Then there was an episode when Georgia almost formed the parliament in 13th century, the woman was a ruler at that time of the country, Queen Tamar. When we talk about women's rights, we also bring this historical episodes when we had a woman who was ruling, she was not the wife of a king. In that terms, we say: "See, we also have women's right, we historically gave women right to rule and to decide, etc". This is on the side who are pro-European, but on the other side, the Europeanist, who buy in Russian propaganda, they will tell you that this is anti-traditional path and LGBTQ danger, that we need to protect our identity, because it's a threat to our identity if we are merged with the Europeans in the form of European Union membership.

D.D.: I see, thank you. Let's move on to the next question. In your view, how do Georgia and Ukraine differ in their post-imperial transformation?

R.M.: Ukrainian people matured faster to get tired of being under Russian corrupt rule. It started with Maidan, maybe I could have told more differences and similarities. Well, we've been going through quite similar paths being under Russian interest zone. Ukraine has been showing, at least

for the last four years is that strong decision and overstepping the fear. Ukrainian society defeated the fear of the war with Russia. This is the major collective psychological advancement, like going beyond the fear. For example, I met a Belarusian guy this summer, who works in Poland and he said that Belarusian people are not ready for freedom and I felt maybe Georgian people also are not ready. Yes, you have respect and I also have respect for the people. My personal friend have been going to kind of war, but without blood every single day to protests since 2024, November. It's more than one year. I have huge respect, but I don't think this is enough part of the society and this is enough amount of the protesters. I'm afraid Georgian societal awakening is a bit delayed comparing of Ukraine's. I can't tell any other aspect to it at the moment.

D.D.: But still, what similarities can we observe in how the societies both respond to Russian pressure?

R.M.: I remember a film, which YouTube is not showing anymore because of there's lots of graphic content regarding to the Abkhazia war. The war that took place 1992-1993. This was the first war after the independence and which the West doesn't really talk anymore about, because there was no internet. It is called «Before Bucha Was Abkhazia». And in that documentary, there is an episode when Ukrainian volunteers talking to those who went to Abkhazia to defend Georgia. And then they say that if Georgia stands, then Ukraine stands also. If not, next turn will be Ukraine, to fight with Russia. And that is 35 years ago, these guys already knew that they're going to be next. For me, it was shocking. I think this interview quite clearly describes how much of a similar situation we are in. And now around 2,000 Georgians volunteering in Ukraine fighting Russia. I was just reading their stories, those soldiers who died in Ukraine, because I'm writing about it. They help Ukraine, but at the same time, they understand they are fighting for Georgia, because the fate of Georgia is being decided in Ukraine now. It's pretty much the same what these soldiers, like 35 years ago, said that if Georgia survives and stands and doesn't fall, then Ukraine doesn't fall. And the protests: you had the protests, we are having the protests. When this protest started, we were thinking, oh, Georgian Maidan is starting. But it didn't turn something like Maidan. It took a different path. And according to one of the Ukrainian news media, United24, this is the longest non-stop protest in European history. I don't know where it takes us, honestly, because, it is being decided in Ukraine what will happen to Georgia. And we

are leading a Georgia-Ukraine comparative course, maybe you know about it. Do you know about UFU, the Inter-Invisible University for Ukraine? There were many people from your university this winter school.

D.D.: Actually, one of them was the one who recommended you to me for the interview.

R.M.: Okay, great. So, now we have the course on Georgia, and we had one of the favorite to me, modern Georgian historian, and he said that Ukraine can still be a democratic, rich country if it gives up the occupied territories, but Georgia cannot become a democratic and rich country if Ukraine gives up the territories. For Georgia, it is more important that Russia is pushed back. For us, it is more important than for you guys. Maybe this is also, one of the differences, how much Georgia is more in a danger at the moment.

D.D.: I'll definitely watch the movie about Bucha and Abkhazia, thank you so much for the recommendation. You know, what shocked me most during my research on the war in Abkhazia and South Ossetia was that it actually began as early as 1783, with the «Treaty of Georgievsk».

R.M.: 1783, yeah, «Treaty of Georgievsk». There was an agreement with Russia to «protect» us from Persians, which they never fulfilled. They never helped us. Actually, they would abandon us in front of the Persians, so they didn't fulfill their obligation. And what was not their right to interfere in internal affairs, that's what they did. And they abolished Georgian statehood, like Kingdom of Georgia in 1801. This is an important episode that Georgian king, Erekle II, asked for help and they agreed with «Treaty of Georgievsk». And that's one of the tragic episodes because he kind of had no choice because other side there was Persia. He thought that Russia at the moment meant European-ness more than Persia. And actually, yes, some European opera and European culture went through Russia to Georgia during Tsar's period, because Russia itself at some point was trying to be European, like Russian culture is a copy of European culture. For some reason, they don't want to copy liberal democracy. Otherwise, they copied everything: the literature, the music, everything like those that now they claim it's Russian. And now this figure, King Erekle II, who had to give up its authority on the foreign affairs and handed to Russia, it's a quite tragic move. Before he fought 80 wars, he is really beloved by the Georgian people, because history remembers he was really trying for Georgia, but now his figure is re-represented

by the current government. And they are saying: “See, Erekle II was so smart. He made some agreement with Russia!”. They identify themselves with him. And just a year ago or two years ago, they erected a new statue of King Erekle II without a sword. This is an important aspect, because this king started fighting when he was 15, and he fought 80 wars. He was a fighter. You cannot erect a statue without a sword in his hand, because every single king statue we have, they all have swords. But now this anti-war propaganda that is going on in Georgia, it's completely reflected in this statue nowadays.

D.D.: To be honest, I'm really tired of their constant propaganda, which has been honed over centuries. All right, thanks. What are the main legacies of Russian Soviet imperial rule that still shape Georgia politics and society?

R.M.: First of all, I would say mentality. Georgia has been under Russian rule since 800s. There were rebellions constantly after and being annexed by Russia in 1804. I don't want to tell you the wrong numbers, but almost every 10 years, there was a huge upheaval against Tsarist Russia. And then, finally, we got independence, which was a very interesting state, if you take a look at it. My students just read an article, and they really liked it, because it describes how Georgia formed its own constitution in 1918 and how much of a democratic it was, they were Mensheviks and Bolsheviks in 1921. I think there was a huge impact on Georgian thinking or Georgian mentality overall still. First of all, they were killing the intelligentsia, or they had to leave the country, or they were shot in 1937. That was a big loss for the society. Who would stay was mostly uneducated, this silent part of the society. That probably produced this lower mentality, society, which is more obedient, more submissive to fear, and they transmit this to generations. And we can see this nowadays. What I've seen in the part of the society who is not protesting, let's say it is 43%, this is how much we think voted in the last elections, which were rigged. According to the government, they won 53%. We don't know exactly the numbers, how much they rigged, but according to the previous polls and everything, it's like around 43%, they should have supporters in Georgia and 43% is a huge number of the society. Georgians are all together 3.7 million, it's not a lot of people, but for this proportion, 43% is a huge number. Instead of blaming Russia, or if there is no Russia, there was some other countries. I like to take responsibility and say that if we want to liberate ourselves, we will liberate ourselves. And that's what Ukraine is doing. I'm not sure whether I should blame the Soviet Union or Russia for this mentality, but I

will leave the opportunity for me to say that they had quite a huge impact. I don't know how much of a better state we would have been if there was no Soviet Union at all. When I used to share stuff on social media, for example, my parents were telling me: “Oh, please don't lose your scholarship”, because they might abolish your scholarship. There is an avoidance to speak up in the society.

D.D.: Yeah, It's a pity, but the strategy is always the same, and there's nothing we can do about it. What role, in your opinion, do myths, symbols and historical narratives play in shaping Georgia's foreign policy orientation?

R.M.: I have an article, which is written by a Polish scholar, who analyzes the books of history of Georgia since Mikheil Saakashvili's rule, since 2003. It gives an overview of how this European-ness of Georgia was kind of brought on the major discussions, like previous decades. Since then, this topic that we are belong to Europe became more prevalent. It's interesting to check like what Soviet people in Soviet Union, and nobody was talking about it, unless they were historians and they were seeing these patterns of Georgia being always asking. Before Russia, Georgian ambassadors went to France, they were asking help to France. It was Sulhan Sabau, he was a scholar, but support like now was not coming from the West. They were not so interested in Georgia, not enough interested to actually do something, to help against Persians and Ottomans at the same time. So, there was always this like looking to the West and to the achievements of the West. This narrative for sure was strengthened after the Saakashvili period. The country started actively signing the documents with the Western organizations, but it started during Shevardnadze, to be honest. Shevardnadze's figure is quite demonized in Georgia, and I don't think he deserved it. I think history will appreciate his figure more, because actually, he put the ground for Saakashvili to be able to put Georgia on the European path and it started with Shevardnadze. While he was a foreign affairs minister of the Soviet Union during Gorbachev's rule, he played a huge role in ending the Cold War and breaking down the Berlin Wall and withdrawing the Soviet troops from different parts of Africa, Middle East and Eastern Europe also. He was negotiating with the West. This was also a scientific article. I can also find it, too, if you're interested. It was written by American analysts, who were during his rule, observing the situation in the Soviet Union. They described his role as extremely important, as an influencer over Gorbachev, that he was in Gorbachev's ear, constantly telling: “Let's withdraw

these troops from here and there”. And they said that he was very humorous man, like a nice guy to hang out with and make friends, making jokes, etc. He would gain like sympathies from the US officials, would make them believe that Soviet Union is ready for the reconciliation and then he would come back here in Soviet Union, would make them agree that we need to implement some human rights and we have to actually start opening connections with the West. When you're talking about Georgia's foreign policy in this question, I need to think about the government and the government's foreign policy is what it is, right? It turned back to European Union, and the myths they are creating is that there is a Global War Party. According to Georgian government, it is some kind of organization that rules and controls the war situation, it created this war situation between Ukraine and russia, but rather West and russia. And this Global War Party manipulates the governments of the European states. When the Baltic states criticize Georgia at the moment, because of the Georgia's foreign policy and any policy they are doing, the response from Georgian officials is that this is not actually Lithuania criticizing, this is Global War Party's directives towards Lithuanian government. They don't belong to themselves anymore because they are all submitted to this bigger force, which is Global War Party. And later they call it Deep State. Have you heard about this conspiracy theory?

D.D.: To be honest, not really.

R.M.: It's very important, because they openly are talking about, they cannot even name what they are talking about. It is hilarious, it's a conspiracy theory. I never seen the leaders of the country talking about conspiracy theories and saying that our foreign policy is because of some unseen and some fantastic entities such as Global War Party is ruling the world. But if you're doing Georgia's foreign policy towards russia, you definitely need to take a look into their narratives. There is such a method. Called discourse analysis, so you listen to the speech and you analyze what they are saying, because what they manipulate the masses. These quotes that I told you were from there, that Lithuania doesn't belong to itself. They just doing or saying what the Global War Party tells them to say. That Global War Party is trying to remove the Georgia government and also to engage Georgia in the war with russia alongside Ukraine. That's what the government of Georgia is protecting Georgia from, from this war. And this is the myth that the people, at least 40% believes.

D.D.: It is really interesting and I'll definitely look into this, since I'm currently researching these kinds of aspects. Thanks! And how do conservative values interact with pro-European aspirations in Georgian society?

R.M.: This is an important question because Georgia is very traditional and religious country still. And FSB, former KGB, knows this very, very well, that Georgia is extremely religious. And they have been implementing anti-Western narratives already 20 years ago. There was a video on YouTube, which I watched 10 years ago for a regular priest, who worked in the Patriarchate of Georgia. This is an news interview, he's a scientist, who in a very empirically proven arguments, showing the examples, which shows how much Georgia is controlled by the russian Patriarchate influence. Georgia, for example, would not go to certain meetings where russia didn't want Georgia to go. For example, like with Bartolomeos, who is a head of the Orthodox. Like World Patriarch, that's how we call him. This World Patriarchate, russian Church has a problem with it. I think it's called schism. So he's telling the examples that really show that Georgian Church is under control of russian Church. We know it's a Kremlin branch, right? I was shocked that this is recording is 20 years ago. He saw this because he worked in the Patriarchate, he was very smart, very educated. He studied philosophy and law in Greece and in France. And France, if I'm not mistaken, but Greece theology for sure, and some other European country for sure. He was appointed as a head office of Georgian Church. He was not telling conspiracy theories or the myths. And he started talking about this because for each Georgian, it was unacceptable to be decided where to go, what to do by russian. He started getting death threats to his family, etc. And he's in exile since a very long time. He's not a priest anymore. He showed up during COVID time. He was criticizing Georgian church, because they were giving the Orthodox way with the spoon, during COVID, like thousands of people with the one spoon. And since then he's disappeared. I know he was actively engaged in Ukrainian activism, like anti-russian activists. Also, he quotes what narrative exists in the church through the books that you can buy in the church shops, that the West is the cradle of Satan and this kind of sentences. Very anti-European, very anti-Western implemented through the books in church that are written by russian saints. I don't want to blame certain saints, but I can imagine the books translated from mostly russian church books. This one created this base, 20 years of propaganda through church and people go to church and people read these books and people trust church in Georgia. By the way, our patriarch just died three days before the Ukraine's patriarch died. These

conservative values, this is a made up thing. From my perspective, Europe is keeping traditions maybe more sustainably and they are following rules more, than Georgia. I don't see any clash between the values that we have as a society and the European values, you know, because Europe is a space, where human rights are protected. Only something that conservatives in Georgia is LGBTQ topic, they don't approve of the marriage between same sex marriage, gender fluidity concepts, etc. I think it became contradictive because certain organizations started abusing and bringing this topic on the surface. Otherwise, I don't really think this LGBTQ topic is so important unless you make it important. It is important now because there is this anti-LGBT propaganda, but otherwise, for a regular traditional man, this is not an important topic, right? Mind your business. And mainly it's a russian purposes that it serves and financing those groups. The far right groups in Georgia are called there. One of them is called out info. Georgian conservatives openly go to, to russia, meet like some people in Kremlin, they are just pragmatic because they believe Ukraine will lose, should choose to be aligned with who wins, that is their narrative, they don't even hide that they are russian finance. These groups are anti-European would clash with the pride organizers. It's clear, who wants these clashes to happen in Georgia and who wants to create the violent Georgia image when we are applying for European candidacy, I think when the first time it happened that there was a clash between them, it was like shameful. That's the image that has been created thanks to these organizations being financed by russia.

D.D.: I also recently spoke with Tinna Goletiani about this topic and I'm interested in your opinion too about the russian narrative that Georgia has always been on friendly terms with russia, that most Georgians speak fluently russian, and so on.

R.M.: In my generation, many people don't know russian. Only those young people at my age speak russian who has a half russian or russian grandparents or relatives. For example, I had to learn it with the teacher and I was doing this because she could teach for me for free, I was doing science. So many literature, scientific literature about Georgian art was written in russian during Soviet Union. It's useful, but still I cannot fluently speak. I try to speak to some Ukrainians sometimes, those who don't speak English. It's hard to find this kind of Ukrainians here, but sometimes it happens. Georgians never loved russians, never. This summer I was watching a video in which the foreign travelers come to Georgia, what they show. And some of these

Western travelers speak russian: to taxi driver, some village man and so on. And they talk to them in russian. It was annoying to see how enthusiastic these people are to talk to these foreigners in russian. But on the other hand, that's the only language they can speak. So the fact that when that Georgian old elderly generation speaks russian to russian tourists, it still doesn't mean that Georgians love russians. Maybe they assume and then write those articles or propaganda, but exactly to not make this impression that we love russians. My generation don't speak to them. I can speak some russian, I can teach you when they come to me and say «hello» directly in russian, we say: “Sorry, I don't speak russian”. And my professor was making fun that we should tell them: “Sorry, I don't speak Polish”, to make sure that we don't even know what language you're talking. Our generation make sure that they don't feel welcome or at home, you know? I once came across an article in which was showed how much of an anti-Georgian sentiments appeared in russia. Already in 2003, around 30 or 40% of russians think that Georgia is an enemy. And the number rose until 60% around 2008 when we had war. We still don't have diplomatic relations with russia after this was closed. after 2008. Maybe I'm wrong, but it's been for a long time. One of my professors told me the story, when a russian person trying to go over the line at the cashier and someone tries to sneak before, and my professor made the big drama that russian tourists cannot do this. And someone else from the other line started supporting this russian tourist, blaming my professor and telling her: “Come on, it is a guest”. Georgia is a hospitable country, so we should like host them, It doesn't matter who they are or where they're from. There is this narrative that hospitality and they are guests and we should be nice to them. It doesn't matter. But even this is doesn't mean that these people can tell you: “I love russians”. This concept of Georgian hospitality is a part of our identity. I cannot tell you a single Georgian who can tell you: “I love russian”. Even these far right groups, who I told you go to Kremlin, they don't tell you that because they love russians.

D.D.: russians simply and sincerely believe that in any other country, everyone is obligated to speak to them in russian. My friend travels a lot and told me a story about when people abroad speak to her in russian, she also pretends not to know what language they're speaking and says she doesn't understand them. It's also interesting to see how many russians don't know English, so if you respond to them in English in such situations, they're easily weeded out. So why do we see strong pro-European protests, yet political outcomes that sometimes contradict them?

R.M.: I think because it is not enough protests. Yes, it has been a historical, more than one year, at the peak there were around 300,000 people in 2024. For Tbilisi, which is populated around by 1 million, 300,000 is a big number. But, since then, these everyday protests are not 300,000 people. These are protests, these everyday ones, like literally regular days on Saturday, there are big marches, a couple of thousand, but every day there are a couple of hundred people only. And people don't feel the urgency of the situation. I think this is the reason that it just not enough people are bothered by what they live in. I think this is also the mentality problem, people don't know they can live better. So they are okay with what they have. That's a Soviet mentality to just survive, they broke something in Georgian mentality, because what they saw during Tsarist russia and the Soviet Union: the brutality, how people would be killed, like ruthlessly, people started thinking that maybe let's try different strategy to just survive physically. And this strategy is lingering then. People just say: "Oh, I just want to be alive". I say to my parents that I rather die than live in russia, I mean, Georgia, which is russia, but some people prefer life, even if they are slaves. So, I mean, what can we do?

D.D.: Yes, It's sad to see that the post-Soviet legacy still has such an impact on people today. But how would you describe public attitudes in Georgia toward Ukraine since the full-scale russian invasion in 2022?

R.M.: This is my favorite question. I can show you a presentation actually, which I showed to the «Invisible University for Ukraine». If you want, I can just visually show and describe it.

D.D.: Oh, that would be wonderful!

presentation demonstration

R.M.: This is what I researched on visual support for Ukraine in Georgia. After the war started in 2022, I went there in this summer, these are not my photos, but I can confirm that this was the situation. Almost every other balcony or every other building had a balcony with the Ukrainian flag. And this is an office of LGBTQ members in Tbilisi, some random houses, a restaurants, «Ilia State University», I think you mentioned the person, she's from this university, Tinatin Goletiani. This is just a commercial space that being rented out, the flower shop, a concert hall.

Mostly the previous pictures were in Tbilisi, this one is in Kutaisi, which is in the western Georgia.

D.D.: It's a pleasure to see this, really.

R.M.: Yes, I'm glad. On the just a highway «Glory to Ukraine», the school, just a random house, there is an artist who lives in that building, and he put up this one «Ukraine is Georgia, Georgia is Ukraine», I love it. This is an exhibition space, old vine factory, really cool exhibition space inside, some bazaar, market hall, everywhere, literally like everywhere, it was full of Ukrainian flags. It's even like pastry shop, and pharmacies, and before you order something, or the recipe you get, it says «Slava Ukraine», when you go in a bar, and the name of the Wi-Fi would be «Slava Ukraine», password would be «putin *****». It gives you impression how much of a public support, the owners, who works in these places, and who owns these places, and who lives in those places, and society supports Ukraine. It was a huge and very, very visible support. There is an article that I read and I wanted to write that article that he wrote! I mean, he's an Estonian scholar, I didn't know him before, until I saw the article, it says: “Today we are all Ukrainian, Georgians”. It's basically describing all of this visual anthropological material, how much of Ukrainian flags appeared, and what items appeared, like pins, the bags, and like everything that can wear these two colors, and people wrote about it, actually, this was obvious. This one is already my own collected material, that I collected this summer, and here we see the soldier, who Zakaria Shubitidze, who died in September 2023, and who was fighting in Ukraine, and we see these stencils, It's a one of the methods of street art, when you have a pattern, you have carved out a carton, and you put the carton on the wall, and you spray paint over it. There are these stencils of the fallen heroes in Ukraine, that are painted in Tbilisi, and they are quite many, and quite frequent, also the four heroes of other wars with russia, like the Georgian wars, Kara Murza, you probably know this opposition, this is the only russian, that appeared on the walls in Georgia. This is another guy, who we see over here, with the Ukrainian flag, and the Georgian flag, and on the top, it says «Glory to heroes» in Georgian. Kakha Tilidze before 2014 he lived in United States, very happy life, he left for the United States and decided to go to Ukraine, left his family, and was fighting there. He was recording some videos, sometimes from the front, sharing what's going on, so he was like socially also active. and also when this Georgian government was cracking down on the protesters. In one of the videos, he was shooting

with not gun, but something like that you drop this big iron stuff, and then it shoots that thing, and then he says: “This for Georgia”, and he mentions constantly that he's fighting russians who have been killing Georgians in 2008, so these references come up all the time. I was just walking, I didn't have address where there are stencils. This one is a national hero of Ukraine, there's a video, Ukrainian Moldovan, actually, ethnically. This is major street in Tbilisi, which is on the both sides, you see this guy, Matsievskiy. The other guy with the gun is a Georgian guy, who was tortured in 2008, and they (russians) also released the video how they are torturing him. Now we are going deeper in the past, he was the head of the rebellion and upheaval in 1924, so he's a national hero. Here we see these three persons, Matsievskiy, this national hero from the past, and national hero from the present, and it says «Never give up». The big mess of Europeans flag, Georgian flags... This 19 year old girl, was helping 1921 in the war, she was a medical sister, and she was killed by Soviet Red Army. We have her diaries, she was also very much against russia, her famous words are «We will win with grace». Also there are people with this black pluralizator, they go around these written texts, and they just delete them. This guy I have here, because this is a patriarch of Georgia at the time, 1921, and next to him his quote: “I dedicated my 37 years of service to the fight against the policy of russification” and they also delete that of course. This is what's written everywhere, literally, I didn't put all the pictures, but the whole Tbilisi, you see only «f*** russia, russians go home» around. This is a very interesting organization, NAFO, fellas, I love them, they are just describing what «vatnik» means. You probably know, but I didn't know, and it was like, just explained for me: “follower of russian government propaganda, jingoistic follower, don't be a Vatnik, be one of the fellas, glory to Ukraine”. Here we have a big wall, on the those other part of the counter-protestants, «no Nazis» on the Ukrainian flag, and other side it says 1941-1945. I love this one here: “dear...”, and it's deleted, because it was saying: “dear russian speakers, stop being so loud, talk more quietly, the only place where you are welcome loud is your own country, so to loudly protest against your bloody empire”, and someone deleted “russians”. It's all across the major parts of the history, and it's so obvious, I think I don't even have to make much comments, what kind of support there is.

D.D.: You know, I've never been to Georgia, but I really dream of going there.

R.M.: And you're so very welcome! I hope when you go there, it will still be Georgia. Also this is interesting, because this is Circassian flag. Circassia committed genocide, they eliminated this nation from Caucasus, their flags and symbols appeared in Tbilisi, at least four places I spotted, I was so happy that they still exist. These people with black paint are there, this one says: "No to russian law", and the other one in Georgian: "We will win the war", and it's also deleted. One of the travelers videos I was watching, and he said like: "It would be so nice, if there were not so many graffiti in this city". He was some American or an Australian, but he had no idea what's going on. They were bothered, like such a beautiful city, but what's happening on the walls. I commented: "Guys, there is a political turmoil going on, so this is not just the graffiti". This is not normal, what we see now on the screen, it is like layer over layer, and the war on the walls. Basically, look at this, this is the major street, in front of the opera, like the most central area of Kyiv, imagine. This one is a Ukrainian girl painted in front of the russian section, we don't have embassy, but there is something that serves for russia, inside the Swiss embassy, and they painted it in front of that. Sasha Korban painted this, a Ukrainian painter. Symbolically, poppy seeds dropping the red color is a symbol of blood being shed in Ukraine, but this girl with flowers, symbol of not giving up, winning the life force and beauty still. The child with the toy is in Ukraine and on the right side, the girl and the soldier in Tbilisi. It says: "The war will end one day". That was the last slide from the protest, because they're are full of Ukrainian. It was such a funny moment with my Hungarian students. I was talking the other day, there was a huge gathering: an anti-governmental gathering, I mean, it was a national holiday and these people gather only on this. There are not ongoing protests like in Georgia, but for example, the other day was a national holiday and there were two major rallies: the pro-governmental and anti-governmental. My students told me that on the anti-governmental protests some Ukrainian flags appeared, and turned out that those people who brought the Ukrainian flags were implemented by the government on purpose. It took to support the propaganda that, this, like, anti-governmental opposition leader is Ukraine's puppet, this is the narrative. I told them: "Look, Georgian protests are full of Ukrainian flags, and nobody expects anyone to implement it there", so it's not so easy here to show up with Ukrainian flag in Budapest, even if you are opposition member. But in Georgia, it's just normal, expected.

D.D.: Thank you so much for this presentation; I'm pleasantly surprised. It's incredibly nice to see. All right, one last question. In your opinion, is Georgia's future more likely to be determined by geopolitical constraints, or by internal identity transformation?

R.M.: That's a very, very smart and good question. Both are very important, but I think the most urgent is a geopolitical turnout of the events. What I was saying that Ukraine needs to win this war, zero sum with russia, for us to survive at the moment. But if we want later to really become an European, an European state, really ingrain the understanding that we are responsible for our country, really be more aware as a citizen that it's in my hands, and I should not hand in the rule to a leader, or to anyone, to take responsibility of the state, this is more long-term project. This will take time, but without that, we will lose any freedom at any moment to anyone. In this emerging situation that we are in, we need russia to lose, to be disarmed, to be weakened, and to just let Georgia go. To sustain this, we need mental understanding, which as I think, and as I can see, Ukrainian society more has proven to have advanced on this path of internal transformation.

D.D.: Thank you very much. That was a really great conversation, and it was a pleasure and a treat to listen to you. Madloba.

R.M.: Thank you so much! If you need anything, any time, I will try to remember what I mentioned and will send it to you. Please, feel free, don't hesitate, anytime I'm happy to help with anything I can.

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційної роботи

Тема: Трансформація зовнішньої політики Грузії щодо росії (2014–2024 рр.)

Здобувачка: Друзенко Дарія Андріївна

Рік навчання: четвертий рік навчання

Факультет: соціальних наук і соціальних технологій

Науковий керівник: Герасимчук Сергій Павлович, старший викладач кафедри міжнародних відносин

Рецензент _____

(вчений ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Захищена “ ____ ” _____ 2026 р.

Короткий зміст роботи:

Робота присвячена дослідженню трансформації зовнішньої політики Грузії щодо росії у період з 2014 по 2024 роки. Її метою є визначення особливостей формування цієї політики та з'ясування механізмів адаптації малої держави до дій сильнішого актора в умовах безпекових викликів. Вона ґрунтується на теоретичній рамці неореалізму та концепції хеджування і реалізована через поєднання методів кейс-стаді, критичного дискурс-аналізу, якісного контент-аналізу та напівструктурованих експертних інтерв'ю. У ході дипломної роботи проаналізовано стратегії російської агресії проти Грузії та України у порівняльній перспективі, досліджено торговельно-економічні важелі росії як інструмент політичного тиску, встановлено внутрішні та зовнішні чинники зовнішньополітичних рішень «Грузинської мрії», а також класифіковано основні інструменти російської пропаганди і дезінформації в грузинському медіапросторі. Насамкінець було доведено, що трансформація зовнішньополітичного курсу Сакартвело зумовлена сукупністю структурного тиску москви і внутрішньої логіки правлячої партії «Грузинська мрія», яка зацікавлена у збереженні влади без

демократичної підзвітності, попри стійку демонстрацію її народу у бажанні європейської інтеграції.

Ключові слова: грузинсько-російські відносини, зовнішня політика, Грузинська мрія, дезінформація, безпека, Сакартвело, росія

Short summary:

The paper is devoted to the study of the transformation of Georgia's foreign policy towards Russia in the period from 2014 to 2024. Its aim is to identify the key features of this policy formation and to examine the mechanisms through which a small state adapts to the actions of a stronger actor under conditions of security challenges. The research is grounded in the theoretical framework of neorealism and the concept of hedging, and is implemented through a combination of case study, critical discourse analysis, qualitative content analysis, and semi-structured expert interviews. The study provides a comparative analysis of Russia's strategies of aggression against Georgia and Ukraine, examines trade and economic leverage as an instrument of political pressure, identifies both internal and external factors shaping the foreign policy decisions of «Georgian Dream», and classifies the main instruments of Russian propaganda and disinformation in the Georgian media space. Finally, it is demonstrated that the transformation of Georgia's foreign policy course is driven by a combination of structural pressure from Moscow and the internal logic of the ruling «Georgian Dream» party, which prioritizes the preservation of power without democratic accountability, despite the consistent public support for European integration.

Key words: Georgian-Russian relations, foreign policy, Georgian Dream, disinformation, security, Sakartvelo, Russia